

5 Oppvekst og levekår

Stigende arbeidsledighet, flyktnings situasjonen, synkende barnetall og nær nullvekst i befolkningen har satt preg på aktiviteten i Oppvekst og levekår i 2016. Utgiftene til økonomisk sosialhjelp har økt med hele 17 %. For øvrig er 2016 preget av god kostnadskontroll og budsjettstyring på alle nivåer.

5.1 Innledning

5.2 Barnehage

5.3 Skole

5.4 Barn og unge

5.5 Levekår

5.6 Stavanger legevakt

« 5 OPPVEKST OG LEVEKÅR

5.1 Innledning

Stigende arbeidsledighet, flyktningsituasjonen, synkende barnetall og nær nullvekst i befolkningen har satt preg på aktiviteten i Oppvekst og levekår i 2016. Utgiftene til økonomisk sosialhjelp har økt med hele 17 %. For øvrig er 2016 preget av god kostnadskontroll og budsjettstyring på alle nivåer.

Oppvekst og levekår har videreført satsinger på tidlig innsats og kvalitetsutvikling parallelt med dimensjonering av tjenestene i samsvar med økonomiske rammer og utviklingen i tjenestebehov. *LEVE HELE LIVET* er etablert som paraply for de mange omstillingstiltakene og framtidig satsing på innovasjon innen Levekår.

Barnehage

På grunn av nedgang i antall innbyggere 0-5 år og at retten til plass er utvidet til barn født i september og oktober har dimensjonering, omstilling og tilpasning av aktivitetsnivå vært prioritert i arbeidet med barnehageområdet i 2016.

For å videreutvikle den faglige kvaliteten er det satset på kompetansetiltak overfor alle grupper ansatte, og en spesiell satsing på tiltak for å øke andelen barnehagelærere og fagarbeidere. Det er utarbeidet pedagogisk strategi for IKT i barnehagen.

Tilpasninger og endringer av en rekke tiltak innenfor styrket barnehagetilbud er videreført i 2016.

Skole

I 2016 startet arbeidet med å implementere nye kvalitetsplaner for skole og SFO. Det er også vedtatt en ny pedagogisk IKT-strategi for stavangerskolen 2017-2020. Satsingen på videreutdanning er videreført, og flere lærere innfrir nå de nye kompetansekravene.

Tidlig innsats har vært høyt prioritert også i 2016. Lærertettheten på 1.-4. årstrinn er styrket. Stavanger har en høy andel barn som får spesialundervisning tidlig i skoleløpet sammenlignet med andre storbyer. Kommunen har deltatt aktivt i en rekke nasjonale skoleutviklings- og forskningsprosjekter som på ulike måter prøver ut og undersøker effekten av ulike pedagogiske tiltak og former for ressursinnsats.

Det har vært høy aktivitet knyttet til økt mottak av flyktninger i 2016. Kapasiteten ble utvidet både i innføringstilbudet for barn i grunnskolealder, i grunnskolen for voksne og i introduksjonsprogrammet for flyktninger.

Barn og unge

Arbeidet med å utvikle helhetlige, samordnede og helsefremmende tjenester for barn, unge og familier har vært en overordnet målsetting i 2016. Stavanger kommune deltar i Sjumilssteget, et program for å få kommuner til å ta i bruk barnekonvensjonen i både planlegging og kvalitetssikring av tjenester til barn og unge.

Tidlig innsats er en nøkkelfaktor i arbeidet og forutsetter samarbeid både internt og på tvers av tjenestetilbud. Ungdata og levekårsundersøkelsen legges til grunn i planleggingen av arbeidet. Prosjektet Nye muligheter i Kvernevik har som mål å styrke barn og unges muligheter i et område med levekårsutfordringer. I 2016 ble et prosjekt for å etablere ny frivillighetssentral i Kvernevik satt i gang.

Ved å utvikle beskyttende og kompenserende tiltak for risikoutsatte barn, skal prosjektet Eg vil lære! bidra til at elevene utvikler ferdigheter i tråd med sine evner og fullfører videregående opplæring. Erfaringene etter to år er oppløftende; barna følger forventet progresjon i læringsutviklingen, og ser ut til å ha profitert på den tverrfaglige oppfølgingen.

For å hindre frafall i videregående skole, inngikk Stavanger i 2016 et samarbeid med Rogaland fylkeskommune. Basert på modellen fra prosjektet Glidelåsen skal utsatte elever få tett oppfølging i overgangen fra ungdomsskolen og inn i videregående opplæring.

Levekår

Utgiftene til økonomisk sosialhjelp steg i 2016. Både brutto utbetaling og tallet på mottakere gikk opp sammenlignet med 2015. Utbetalingene til mottakere med forsørgeransvar økte mest, med 38 prosent. Oppgangen i sosialhjelpsutgiftene var forventet basert på ledighetsutviklingen i regionen. Som ett tiltak for å begrense sosialhjelpsutbetalingene ble det innført aktivitetsplikt for nye sosialhjelpsmottakere under 30 år.

Flere anmodninger fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) medførte en aktivitetsøkning i arbeidet med å bosette flyktninger. Bosettingstallet for 2016 på nær 360 personer er nesten en tredobling sammenlignet med årene før.

I 2016 supplerte hverdagsmestring hverdagsrehabilitering som en av hovedstrategiene i satsingen Leve HELE LIVET. Gjennom bruk av opplærings- og treningstiltak styrkes evnen til egenmestring hos både nye og eksisterende brukere av hjemmetjenester. Omtrent halvparten av brukerne som hadde fått opplæringstiltak i 2016, klarte seg uten hjelp fra hjemmesykepleien etter endt opplæring. I tillegg viste en evaluering at hverdagsrehabilitering har effekt på brukernes funksjonsnivå i alle aldersgrupper, samt at innsatsen resulterte i en nedgang i utgifter.

Samfunnsmedisinsk stab

Stavanger kommune arbeider kontinuerlig med å sikre et tilstrekkelig antall fastleger og god kvalitet på tjenestene. Som et ledd i kvalitetsarbeidet har fastleger blitt tilbudt kurspakker i kvalitetsarbeid, videre er det gjennomført introduksjonskurs for nye fastleger, fastlegevikarer og turnusleger.

Randaberg og Sola kommune trakk seg i løpet av 2016 ut av vertskommunesamarbeidet for det kommunale Øyeblikkelig hjelp-tilbudet ved Stokka sykehjem. Stavanger kommune har økt antall plasser tilsvarende de plassene som tidligere tilhørte Sola og Randaberg og Stavanger øyeblikkelig hjelp har nå ni plasser. Stavanger legevakt har også to øyeblikkelig hjelp-plasser som tar imot pasienter med akutt behov for observasjon.

Sykehjemslegevakten er i stabil drift ettermiddager og helger. Ordningen har ført til færre innleggelser i sykehus for sykehjemspasienter og avlaster i tillegg Stavanger legevakt for henvendelser og utrykninger til pasienter ved byens sykehjem.

Kommunefarmasøyten har i 2016 oppdatert retningslinjene for legemiddelhåndtering i Stavanger kommune, gjennomført legemiddelrevisjoner i sykehjem, bofellesskap og hos hjemmesykepleien og utviklet nettkurs i tilberedning av legemidler for sykepleiere og vernepleiere.

5.2 Barnehage

5.2.1 Barnehage

Dimensjonering

Kommunen skal sørge for tilstrekkelig antall barnehageplasser til alle barn med lovfestet rett til barnehageplass. Retten til plass ble i 2016 utvidet til også å gjelde barn født i september og oktober.

Alle barn med rett til plass fikk tilbud om en barnehageplass i 2016. På grunn av god kapasitet var det løpende opptak gjennom året slik at også mange barn uten barnehagerett fikk plass.

Etterspørselen etter barnehageplasser påvirkes av netto utflytting fra kommunen og lavere fødselstall. Samlet sett har Stavanger overkapasitet av barnehageplasser, men i enkelte bydeler er det underdekning på barnehageplasser. For å oppnå en jevnere bydelsdekning er kapasiteten økt der det har vært mulig i områder med underdekning på barnehageplasser, dette gjelder i hovedsak i sentrumsnære bydeler. Emmaus barnehage har utvidet kapasiteten og Stokkatunet barnehage,, avdeling Hertervigtunet er rehabilitert og gjenåpnet. Ny privat barnehage på Tasta startet opp i 2016. Til sammen utgjør dette ca. 220 barnehageplasser. Parallelt ble antall plasser redusert i Hinna, Madla og Hillevåg på grunn av overkapasitet.

Det er fremdeles et misforhold mellom tilgjengelig kapasitet og faktisk behov for barnehageplasser. Spesielt i Storhaug og Våland bydel er det underkapasitet, mens det er størst overkapasitet i deler av Hinna og Madla bydeler. Arbeidet med jevnere bydelsdekning videreføres.

Opprettholde og videreutvikle kvalitet

De ansattes kompetanse er avgjørende for kvaliteten på det pedagogiske innholdet i barnehagen. I 2016 prioriterte rådmannen å opprettholde og videreutvikle de ansattes faglige kompetanse for å øke kvaliteten i barnehagene.

Økningen i kompetansemidlene på kr 1,0 mill. i 2016 ble prioritert benyttet til grunnkurs og fordypningskurs innen Stavangerbarnehagens kvalitetsplattform, pedagogisk utviklingsarbeid og lokal barnehagelederskole.

2000 barnehageansatte har deltatt på grunnkurs i interkulturell kompetanse. Fordypningskurs innen krysskulturelle barn, religion i barnehagen og interetnisk lek ble også tilbudt alle ansatte.

Det ble tildelt prosjektmidler til å gjennomføre pedagogisk utviklingsarbeid i 29 barnehager basert på kriterier i satsingsområdene i Stavangerbarnehagen.

Det er utarbeidet en pedagogisk IKT-strategi som gir retning og veiledning for bruk av digitalt utstyr i Stavangerbarnehagen. Arbeidet med ny IKT-strategi er fulgt opp gjennom kurs, kompetanseheving og implementering i den enkelte barnehage. Implementeringsarbeidet fortsetter i 2017.

Arbeidet med å øke antall ansatte med formell kompetanse som fagarbeidere er videreført i 2016. Fagarbeiderekseamen ble avlagt av 33 ansatte og andelen ufaglærte i Stavangerbarnehagen ble redusert fra 41 til 37 %.

Antall pedagoger med dispensasjon fra utdanningskravet om barnehagelærerutdanning i både private og kommunale barnehager ble redusert fra 63 årsverk i 2015 til 38 årsverk i 2016. Dispensasjoner er gitt for ansatte i vikariater og for ansatte i vakante stillinger.

Lederutvikling har vært høyt prioritert. Seks virksomhetsledere i kommunale barnehager har fullført nasjonal lederutdanning for styrere i 2016 og tre har påbegynt utdanningen fra høsten 2016. 15 barnehagelærere har påbegynt lokal barnehagelederskole høsten 2016.

Barnehagene gjennomførte **brukerundersøkelse** (<http://arsrapport2016.stavanger.kommune.no/9-planer-brukerundersokelser-og-statistikk/9-1-brukerundersokelser/>) i november 2016 i regi av Utdanningsdirektoratet. Resultatene fra undersøkelsen indikerer at de foresatte er fornøyde med tilbudet barnehagene gir.

Styrket barnehagetilbud

I løpet av 2016 er satsingen på et likeverdig og inkluderende barnehagetilbud og å sikre mest mulig effektiv og formålstjenlig drift videreført.

Endringer i barnehageloven

Stortinget har vedtatt en rekke endringer i barnehageloven per 1. august 2016 som omhandler lovgivning for førskolebarn med særskilte behov og som har betydning for kommunens tilbud. Endringene omfatter blant annet:

- PP-tjenestens rolle i arbeidet med kompetanse og organisasjonsutvikling i barnehagen (§19c)
- Kommunens plikt til å tilrettelegge barnehagetilbudet for barn med nedsatt funksjonsevne (§19g)
- Barn og foreldres klageadgang til fylkesmannen på kommunens avgjørelse om tilrettelegging (§9b)
- Fjerning av fritak i foreldrebetaling for vedtak om spesialpedagogisk hjelp og tegnspråkopplæring

Sikker arbeidsflyt og Public Oppvekst

Et tverrfaglig samarbeid mellom Oppvekst, IT og Sentralarkivet for å forenkle og sikre den elektroniske arbeidsflyten ble startet opp. Arbeidet er også en del av papirløs saksbehandling og Smartby-satsingen. Dette samarbeidet videreføres i 2017.

Samarbeid om felles tilnærming

Fagstab barnehage, PPT og Ressurscenter for styrket barnehagetilbud har etablert faste møter, der felles utfordringer kan drøftes på et overordnet nivå for å sørge for en helhetlig og felles forankret tilnærming både på systemnivå og i enkeltsaker.

Flerspråklige barn

Andel minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til alle barn med barnehageplass viser en jevn økning de siste årene. Av alle barn med barnehageplass per 2015 var 18 % flerspråklige (KOSTRA), noe som viser en jevn økning fra 2011 hvor andelen var 12,9 %. Likevel er fortsatt andelen flerspråklige barn i barnehage lavere enn andre kommuner i ASSS-nettverket. Det er arbeidet målrettet for å gi denne gruppen barn et likeverdig barnehagetilbud uavhengig av den enkelte barnehages kompetanse. I 2016

har interkulturell kompetanse vært et prioritert kompetanseutviklingstiltak. Flerkulturelt veiledingskorps har gitt tilbud om veiledning til barnehagene.

Økonomi

Regnskapsresultat viser et merforbruk kr 8,3 mill. i 2016 av en ramme på kr 1,1 mrd. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 100,8.

Overkapasitet av barnehageplasser i kommunale og private barnehager resulterte i høyere aktivitet av barn uten rett til barnehageplass enn forventet. Overkapasitet på barnehageplasser i kommunen var også en årsak til reduserte netto kostnader for barn som benytter barnehageplass i andre kommuner enn der de er folkeregistrerte.

Kommunale barnehagevirksomheter hadde et merforbruk på kr 2,5 mill. i 2016, noe som utgjør et forbruk på 100,3 % av rammene. 32 kommunale barnehager (56 %) hadde merforbruk i 2016, av disse var det 10 barnehager med et forbruk utover 103 %. 25 kommunale barnehager (44 %) hadde mindreforbruk, 10 barnehager hadde et forbruk lavere enn 97 % av tildelt ramme.

Flere barnehager har merforbruk i 2016 enn man har sett de siste årene. En årsak som utpeker seg er nedgangen i aktivitet. Reduksjon i antall barn i barnehagealder i kommunen gjør at flere barnehager hadde utfordringer med overtallighet i ansattgruppen.

I 2016 ble det krevd inn kr 117 mill. i foreldrebetaling i kommunale barnehager, noe som er i tråd med budsjett.

5.2.2 Ressurscenter for styrket barnehagetilbud

Omfang av tjenester

Ressurscenteret har videreført arbeidet med organisatoriske tilpasninger, effektivisering av driften og satsingen på et robust fagmiljø med mål om å opprettholde og videreutvikle senterets primærtjenester.

For å utløse rett til spesialpedagogisk hjelp må en sakkyndig vurdering fra PPT foreligge. Dersom PPT mener et barn har behov for spesialpedagogisk hjelp, fattes et enkeltvedtak. I Stavanger hadde 7,2% av barnehagebarna et slikt vedtak barnehageåret 2015/2016. (Landsgjennomsnittet er 2,8%). Det har over år vært en bevisst satsning på prosjektet *Rett hjelp tidlig* hvor barnehagene har økt kompetansen til å oppdage barn som trenger noe ekstra, iverksetting av tiltak og ev videre henvisning til støttetjenestene, blant annet PP-tjenesten. Sammen med at vedtak om spesialpedagogisk hjelp defineres og registreres noe forskjellig i kommunene, kan denne tidlige innsatsen være med å forklare forskjellene.

I løpet av ett budsjettår avsluttes mange saker fordi barn slutter i barnehagen og begynner på skolen. Det betyr at ressurscenteret har høyest produksjon i juni og lavest i august. Antall saker var på samme nivå som 2015, mens gjennomsnittlig omfang av timer pr uke var redusert med ca. 700 timer pr uke.

Rekruttering og kompetanse

Vedtak om spesialpedagogisk hjelp fattes fortløpende gjennom barnehageåret. Dermed blir det uforutsigbart hvilke barn som får vedtak, når vedtakene kommer, hvilket omfang vedtakene har og hvilke krav til kompetanse som følger av vedtakene. I begynnelsen av hvert barnehageår må ressurscenteret ta

høyde for at man ha tilstrekkelig og god pedagogisk kompetanse i tråd med krav i sakkyndige vurderinger. Dette er krevende på grunn av begrenset økonomisk handlingsrom.

Ressurscenteret har i 2016 jobbet kontinuerlig med å redusere og avslutte saker når mål er oppnådd for å frigjøre ansatte som kan brukes i nye vedtak. I løpet av høsten 2016 reduserte og avsluttet ressurscenteret saker tilsvarende omlag 10 årsverk.

Ressurscenteret har kontinuerlig hatt internopplæring for å sikre at de ansatte har kompetanse i tråd med sakkyndig vurdering i de sakene de jobber med. Opplæringen skjer gjennom kurs på ettermiddagstid og veiledning/modellveiledning individuelt og i grupper.

Økonomi

Høyere aktivitetsnivå på lovpålagte tjenester enn forventet er årsaken til Ressurscenter for styrket barnehage tilbud sitt merforbruk på kr 2,4 mill. i 2016. Av en ramme på kr 74 mill. utgjorde dette en forbruksprosent på 103,3 %.

5.3 Skole

5.3.1 Skole og SFO

Kvalitetsplaner

Arbeidet med å implementere Kvalitetsplan 2016 – 2020 for skole og SFO har pågått i 2016. Planenes utviklingsområder har vært tema på alle skoleledersamlingene som er gjennomført. Skolene har utarbeidet egne tiltaksplaner med utgangspunkt i de kommunalt vedtatte utviklingsområdene medborgerkompetanse og sosialt medansvar, lese- og skrivekompetanse og matematisk kompetanse.

Ungdomstrinnsatsing

Den nasjonale satsingen på å utvikle ungdomstrinnet er videreført. Gjennom denne satsingen får ungdomsskolene støtte til å øke sin kompetanse i arbeidet med å gjøre undervisningen mer praktisk, variert og relevant. Hinna, Kristianslyst og Revheim skole startet i fjerde pulje i *Ungdomstrinn i utvikling i 2016* (<https://www.regjeringen.no/no/tema/utdanning/grunnopplaring/innsiktsartikler/ungdomstrinn-i-utvikling/id737594/>).

Pedagogisk bruk av IKT

I desember 2016 vedtok kommunalstyret for oppvekst en revidert strategiplan for pedagogisk bruk av IKT i stavangerskolen 2017-2020. Planen skal understøtte kvalitetsplanene og bidra til at elevene utvikler sin digitale kompetanse og får best mulig læringsutbytte i fagene. Det er et mål at alle elever har likeverdig tilgang til de rette digitale verktøyene. Prosessen med å anskaffe nettbrett til alle elever på ungdomstrinnet nærmer seg fullført. I 2016 ble læringsplattformen *G suite for Education* etablert på alle skoler. Plattformen kan brukes på PC, nettbrett og smarttelefoner og gir elever og lærere tilgang til en serie av gratis produktivitetsverktøy for samarbeid i og utenfor klasserommet.

Arbeid med skolemiljø

Stavanger kommune har i 2016 fortsatt arbeidet med å skape gode læringsmiljøer. Viktige sider ved dette arbeidet ble presentert i saken *Arbeid med elevenes psykososiale miljø i stavangerskolen*, behandlet i kommunalstyret for oppvekst i juni (sak 60/16). Skoleledere og medlemmer av skolenes driftsstyrene og skolemiljøutvalg har deltatt på kurs om skolemiljø. Det har også blitt opprettet et mobbeombud for Stavanger kommune i regi av Kommunalt foreldreutvalg (KFU).

Kompetanseutvikling

Nye kompetansekrav for lærere er innført. Kompetanseutvikling har hatt høy prioritet også i 2016:

- 50 lærere har gjennomført videreutdanning i blant annet engelsk, leseopplæring, matematikk, naturfag og spesialpedagogikk gjennom den nasjonale ordningen Kompetanse for kvalitet.
- 43 lærere på barnetrinnet har deltatt på nettverkssamlinger der de har fått demonstrert og prøvd ut god, praktisk og variert matematikkundervisning. De har også fått kompetanse i å veilede kolleger på egen skole.
- To skoleledere har gjennomført den nasjonale skolelederutdanningen.
- Tre barnetrinnskoler deltar i et etterutdanningsopplegg for å bli bedre til å gi elevene gode og læringsfremmende vurderinger og tilbakemeldinger.
- 45 nyansatte lærere fikk særskilt oppfølging gjennom kommunens eget program for veiledning av nyutdannede lærere.
- 18 skoler deltar i det statlige prosjektet 1+1: smågruppeundervisning på barnetrinnet. Målet med prosjektet er å undersøke om undervisning i smågrupper vil gi elevene bedre tilpasset opplæring og større læringsutbytte. Prosjektet skal gå over fire skoleår.
- 4 skoler har søkt og fått statlige midler til programmering som valgfag på ungdomstrinnet.

Satsing på elever med stort læringspotensial

En egen satsing på elever med stort læringspotensial er vedtatt i stavangerskolen 2016 – 2019. Lærere får kompetanseheving gjennom nettverkssamlinger. En digital veileder er utviklet for å gi hjelp og verktøy som skolene kan bruke i kartlegging og tilpasning for elevene.

Kompetanse for mangfold

Kvaleberg skole, Skeie skole og veilederkorpset for flerspråklig opplæring fullførte til sommeren 2016 sine prosjekter i den nasjonale satsingen *Kompetanse for mangfold*. Både skolene og veilederne har gjennom deltakelsen i prosjektet høstet nyttige erfaringer om inkludering og tilrettelegging av opplæringen for flerspråklige. Erfaringene spres nå videre til de andre skolene i kommunen.

Forsøksordning med gratis deltids plass i SFO

Stortinget bevilget midler til et prøveprosjekt med gratis deltids plass i SFO, med oppstart høsten 2016. Tiltaket skal bidra til styrket sosial integrering og inkludering, samt stimulere elevenes språkutvikling. Høsten 2016 fikk 77 elever gratis deltids plass i SFO gjennom denne forsøksordningen.

Den kulturelle skolesekken

Det er fortsatt stor oppslutning om *Den kulturelle skolesekken (DKS)*. Gjennomsnittlig fikk hver elev i stavangerskolen delta på 2,7 kulturarrangementer i regi av DKS Stavanger skoleåret 2015-2016. Dette er det samme som året før. Totalt ble det tilbudt 39 produksjoner fordelt på sjangrene dans, film, kulturarv, litteratur, musikk, scenekunst og visuell kunst.

Tidlig innsats

Stavanger kommune har i 2016 fått statlige midler til tidlig innsats i skolen gjennom økt lærertetthet på 1.-4. trinn. Midlene finansierer 23,5 ekstra lærerårsverk på småskoletrinnet. Parallelt med den nasjonale satsingen forskes det på effekten av økt lærerinnsats.

23 elever på 1. og 2. trinn fra 13 skoler har fått særskilt oppfølging gjennom prosjektet *Eg vil lære!* Her får risikoutsatte barn systematisk tverrfaglig oppfølging for å forebygge frafall senere i skoleløpet.

Finansiering og organisering av spesialundervisning

Forskningsprosjektet *Spesialundervisning i storby* i regi av KS Storbyforskning ble avsluttet høsten 2016. Prosjektet har studert sammenhengen mellom spesialundervisning og finansiering av spesialundervisning i de fire storbyene Stavanger, Bergen, Trondheim og Kristiansand. Rapporten viser at selv om det er variasjoner i andelen elever med spesialundervisning i storbyene, er det relativt liten forskjell på hvor mye ressurser som brukes til spesialundervisning. I Stavanger får mange barn spesialundervisning tidlig i skoleløpet sammenliknet med de andre storbyene. Det er fortsatt begrenset informasjon om effekten av spesialundervisningen som settes inn. Funnene i rapporten tas med som viktige innspill i det pågående arbeidet med å utforme en ny og mer treffsikker ressursfordelingsmodell til skolene.

Skolebygg

Første skoledag i 2016 åpnet Stavanger kommune en egen innføringsskole for barn i grunnskolealder på det nyopprettede asylmottaket på Forus. Fram mot sommeren ble de fleste barnefamiliene flyttet ut fra mottaket og driften av den midlertidige skolen ble avsluttet i juni 2016. Fra høsten får alle nyankomne elever tilbud om opplæring på innføringsskolen på Johannes læringscenter.

Rådmannen har arbeidet med å skaffe tomt til ny skole i Storhaug bydel. På bakgrunn av befolknings- og elevtallsframskrivningen (2016), er arbeidet med prosjektering av ny skole startet. Parallelt er det sikret fire midlertidige klasserom i Brodds klubbhus på Midjord. Disse tas i bruk av Nylund skole fra og med skoleåret 2017-18.

Nytt undervisningsbygg for Eiganes skole ble innviet til skolestart høsten 2016. Bygget rommer også den franske skolen i Stavanger og skal i tillegg fungere som nærmiljøsentre i bydelen.

I løpet av 2016 er Lunde skole bygget om til en ren ungdomsskole og fra innværende skoleår får barnetrinnslevene sin opplæring på Skeie skole. Tilsvarende omgjøringsprosess er startet på Gautesete skole. Tiltakene er oppfølging av vedtak fattet ved behandlingen av plan for skolestruktur 2015-2020.

Økonomi

Regnskapsresultatet for grunnskolene i Stavanger viser et mindre forbruk på kr 12,3 mill. av en samlet budsjetttramme på kr 1 378,5 mill. Dette tilsvarer et forbruk på 99,1 prosent. Den generelle rammereduksjonen i Handlings- og økonomiplan 2016-2019 ble på kr 13,0 mill. fordelt med 90 % på skole og 10 % på SFO. Skolene har jobbet systematisk med å tilpasse aktiviteten til vedtatte rammer. I tillegg har barneskolene blitt tilført kr 17,0 mill. fra Utdanningsdirektoratet til tidlig innsats 1.- 4. trinn i 2016. Dette har gjort det økonomiske handlingsrommet for barneskolene større.

Totalt har 28 skoler et forbruk under 100 %, herav 5 skoler under 97 %. 13 skoler har hatt et forbruk over 100 %, herav 3 skoler over 103 %.

5.3.2 Kulturskolen

Norsk kulturskoleråds rammeplan *Mangfold og fordypning* skal gi kulturskolene i landet et ytterligere kvalitetsløft. Stavanger kulturskole har, med utgangspunkt i rammeplanen, arbeidet med å revidere og videreutvikle egne fagplaner. Skolen har også opprettet nye fordypningsfag for elever som vil investere mer tid og egeninnsats i sitt fag på kulturskolen.

Fra høsten 2016 er kulturskolens talentutviklingsprogram innenfor musikk slått sammen med tilsvarende program ved Universitetet i Stavanger. Sekretariatet for det nye programmet er lagt til

Stavanger kulturskole. Stavanger kommune har inngått en avtale med universitetet om årlige tilskudd til driften av programmet.

Kulturskolen har de siste årene hatt et stabilt elevtall på om lag 3 500. Innenfor mange fag er det kort ventetid for å få elevplass, mens noen få tilbud har noe venteliste. Arbeidet med å etablere nye lokaler for en bydelskulturskole på Hundvåg er videreført. Bydelskulturskolen skal stå ferdig til skoleåret 2017/18 og vil gi økt elevkapasitet ved kulturskolen.

Kulturskolen er fortsatt en viktig samarbeidspartner for Den kulturelle skolesekken og sto for 16 produksjoner i DKS-programmet skoleåret 2015 – 2016. Kulturskolen leverer produksjoner av høy kvalitet i alle sjangre.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et mindreforbruk på kr 1,4 mill. av en budsjetttramme på kr 36,4 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 96,16. Mindreforbruket skyldes i all hovedsak litt lavere ekstern husleie, samt at ett årsverk ble holdt vakant gjennom hele året.

5.3.3 Johannes læringscenter

For Johannes læringscenter ble 2016 et år med kraftig vekst i antall elever og deltakere innen alle opplæringsområder. Fra begynnelsen av året fikk senteret en stor oppgave med å gi grunnskoletilbud til barn og unge i to nyetablerte asylmottak i kommunen: Forus transittmottak og Stavanger mottakssenter. Et midlertidig skoletilbud ble etablert i asylmottakets lokaler på Forus, og kapasiteten ved grunnskoletilbudene for barn og voksne i Haugesundsgata ble utvidet. Voksne asylsøkere i Stavanger mottakssenter fikk tilbud om 175 timer norskopplæring, og 4- og 5-åringer fikk plass i innføringsbarnehagen.

Stavanger kommune bosatte 355 flyktninger i 2016. Dette er tre ganger så mange som tidligere år. Nær alle flyktningene fikk tilbud på Johannes læringscenter; enten innen barnehage, grunnskole for barn, grunnskole for voksne eller fulltids introduksjonsprogram for nyankomne innvandrere. Blant de bosatte var det en del voksne med funksjonshemninger. Også senterets avdeling for spesialundervisning for voksne ble derfor engasjert i betydelig grad.

For å møte kapasitetsbehovet ble bemanningen økt, og noen av tilbudene lagt om. Innen norskopplæringen for voksne har senteret deltatt i utvikling av to ulike digitale læringsverktøy; ett for lese- og skriveopplæring og ett for kommunikasjon mellom deltaker og lærer mens deltakeren er i arbeidspraksis.

Økonomi

Regnskapsresultatet for Johannes læringscenter viser et merforbruk på kr 0,24 mill. av en budsjetttramme på kr 135,3 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 100,18. Resultatet inkluderer at kostnad til introstønning isolert sett hadde et merforbruk på knappe kr 1,4 mill. Driften av selve senteret hadde et mindreforbruk på kr 1,2 mill. og tilsvarer en forbruksprosent på 98,84.

Senteret fikk lavere inntekter fra betalingsdeltakere enn budsjettet, men større overføringer fra staten i form av særskilte tilskudd til ulike typer opplæring og tilrettelegging som asylsøkere og bosatte

flyktninger har rett til. Senteret fikk også styrket budsjettet fra integreringsmidler underveis i året for å dekke kostnader i forbindelse med økt bosetting.

5.3.4 PPT

PPT har prioritert arbeid rettet mot barn i førskolealder og tidlig skolealder. Arbeidet i prosjektet *Rett hjelp tidlig* har økt i omfang og innsats, og innsatsen i prosjektet *Eg vil lære!* ble videreført. PPT har deltatt på 93 stormøter, lesesirkler og konsultasjoner. Det blir gitt gode tilbakemeldinger på de ulike tiltakene.

Kunnskap om hvor viktig tidlig og rett innsats er for mange barn, har også i 2016 gitt flere henvisninger i førskolealder. PPT planla og gjennomførte 196 overføringsmøter mellom barnehager og skoler. Skolene melder at overføringsmøtene ga viktig informasjon om det enkelte barn, slik at de fikk bedre mulighet til å legge til rette for en god skolestart. Før skolestart arrangerte PPT kursdag for alle 1.trinns lærere.

I 2016 ble 275 førskolebarn henvist til PPT. I tillegg fikk 157 førskolebarn tilbud hos logoped. Logopedtilbudet ble gitt både individuelt og som "klubbtilbud". 67 barn fikk tilbud om å delta i 11 ulike begreps-, fonologi- og artikulasjonsklubber. Foresatte fikk lekser og veiledning. Få barn ble henvist på nytt etter å ha mottatt dette tilbudet, noe som tyder på at tiltakene har hatt god effekt og at det for noen kan ha fungert forebyggende på lese- og skrivevansker.

Ønske om og forespørsel om veiledning, konsultasjoner og kurs har gitt PPT mange bestillinger. Det ble i 2016 arrangert flere kurs og kursrekker. Kursrekkene har hatt følgende tema: reguleringsvansker, tilknytning og emosjonelle vansker og tiltak for barn med autismespekterdiagnose. Alle kursene har vært fulltegnet med inntil 100 deltakere per gang. I tillegg har PPT på forespørsel holdt kurs om skolevegring, mobbing, psykisk helse, matematikkvansker, lese- og skrivevansker, ASK og bruk av IKT i undervisningen. PPT har hatt ansvar for nettverk for leseveiledere. Enkeltskoler har bedt om særskilt oppfølging. PPT har i løpet av året veiledet mange praksisstudenter fra embetsstudiet i psykologi og fra ulike masterprogram, noe som har tilført tjenesten faglige innspill og inspirasjon.

Også i 2016 har det vært utfordrende for PPT å tilpasse virksomheten til strammere økonomiske rammer. I samme periode har saksmengden økt. Flyktningssituasjonen ved oppstart av året ga PPT mye å gjøre. Flerspråklig team er opprettet, og teamet samarbeider med Johannes læringscenter om konsultasjon og kurs. PPT har et lavterskeltilbud for elever som har vansker med å komme seg på skolen. Tilbudet har vært etterspurt og i 2016 gjennomførte skolevegringsteamet 63 konsultasjoner. Etter to konsultasjoner er om lag halvparten av elevene tilbake på skolen.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et merforbruk på kr 0,8 mill. av en budsjetttramme på kr 41,3 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 101,84. Samlet var innsparingskravet på kr 1,2 mill. i 2016.

Merforbruket skyldes økt forbruk på lønn, da blant annet antall nye saker har økt med 17 % fra 2015 til 2016.

5.4 Barn og unge

5.4.1 Helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Tidlig innsats

I 2016 er det registrert 1724 nyfødte. Dekningsgrad av hjembesøk fra helsesøster er på 83 %. Dette er en økning fra 2015 og nær målsettingen på 85 %, til tross for vakante helsesøsterstillinger. Fødselstallene er på nivå med de tre siste årene. På grunn av nedgang i fødselstall er fire måneders konsultasjon gjeninnført fra 2016.

I 2016 har alle som ønsker svangerskapskontroll hos jordmor fått tilbud. Det utgjør til sammen 1402 gravide. Utprøving av hjembesøk etter fødsel fra jordmor er ikke gjennomført av ressursmessige årsaker.

Forsterket helsestasjon og prosjektet *På hjemmebane* følger opp familier med rusrelaterte utfordringer. I Forsterket helsestasjon er det nå 74 barn/familier som får tilbud. På hjemmebane er inne i sitt andre år, og i 2016 har 18 familier fått et utvidet veiledningstilbud. I gjennomsnitt får hver familie 5-6 hjembesøk, og noen får dette i kombinasjon med gruppetilbud. De fleste ønsker individuell oppfølging. Man har også sett at familier som har avsluttet veiledning tar ny kontakt når barnet når nye utviklingstrinn.

Stavanger kommune deltar i pilotprosjektet *Familie for første gang* (Nurse-Family Partnership). Dette er et oppfølgingsprogram for førstegangsførelse i en utfordrende livssituasjon. Målsettingen er å forebygge omsorgssvikt og forbedre barns oppvekst- og utviklingsvilkår. Oppfølgingen skjer ved hjembesøk, og rekrutteringen til deltakelse startet i august 2016.

Virksomheten har hatt ekstra kapasitetsutfordringer knyttet til den økte flyktningsstrømmen, og da spesielt barnefamilier. Det ble etablert egne helsestasjonstilbud både på Forus transittmottak og Stavanger mottakssenter Hero.

Foreldreveiledning/gruppetilbud gjennomført i 2016:

- *De utrolige årene* – 1 kurs med 11 deltakere
- ICDP foreldreveiledning til foreldre fra andre kulturer – 2 indiske grupper med til sammen 15 foreldre, 3 russiske grupper med 18 foreldre og 2 polske grupper med 12 foreldre.
- Fødselsforberedende kurs til foreldre som ikke snakker norsk – 12 kurs med 172 gravide fra 56 ulike nasjonaliteter.
- Barselgrupper til foreldre som ikke snakker norsk – 8 grupper med 104 familier fra 46 ulike nasjonaliteter.
- *Fortsatt foreldre* tilbys i samarbeid med Familievernkontoret – 1 kurs med 7 deltakere
- Sorggrupper – 2 grupper som drives i samarbeid med diakoner fra Den Norske kirke og Kreftomsorg i Rogaland. Her var det 11 deltakere. 2 grupper internt i virksomheten med deltakere på tvers av bydeler med til sammen 11 deltakere.

- *Barn som pårørende* i samarbeid med barneverntjenesten – 2 grupper med til sammen 26 deltakere.
- Nettverksgruppe for foreldre med for tidlig fødte barn – 1 gruppe med 7 deltakere
- *Barn med to adresser* – 7 grupper med til sammen 60 deltakere

Skolehelsetjenesten

Skolehelsetjenesten ble styrket med 2,5 stillinger som er fordelt på bydelene Hundvåg, Tasta, Sentrum, Hillevåg, og Hinna. Skoler med høyt elevtall er styrket i denne omgang. Grunnet ubesatte stillinger er det ikke tatt ut full effekt av styrkingen, økt tilstedeværelse resulterer i flere henvendelser. I tillegg tilbys elevene ulike gruppetilbud og helseopplysning i klasse med tema stressmestring og psykologisk førstehjelp, med søklys på følelser. Temaet vold og seksuelle overgrep er innarbeidet i helseopplysning på 3. trinn om Egenomsorg/trøbbel og vonde hemmeligheter, i helsesamtaler og helseopplysning på 8. trinn og i seksualopplysning på 9. trinn. Dette i tråd med kommunens veileder om vold i nære relasjoner.

Psykisk helse

Aktiviteten på Helsestasjonens familiesenter er økende. Tilbudet omfatter både individuell oppfølging av barn og foreldre, gruppetilbud og kurs. Antall saker har økt fra 815 i 2015 til 898 i 2016. Dette har i perioder resultert i ventetid på 1-2 måneder.

Økonomi

Regnskapsresultat viser et mindreforbruk på kr 2,3 mill. av en ramme på kr 71,2 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 96,71. Det har de seneste årene vært vanskelig å rekruttere helsesøstre som følge av at det blir utdannet svært få helsesøstre i regionen. På bakgrunn av dette har helsestasjonen- og skolehelsetjenesten hatt vakante stillinger gjennom hele året som har medført mindreforbruk.

5.4.2 Ungdom og fritid

Tverrfaglig samarbeid

Ungdom og fritid tilbyr aktiviteter og møteplasser til hele befolkningen, samt tjenester til ungdom med behov for individuell oppfølging. Høy kompetanse, tilgjengelige og fleksible tilbud og brukermedvirkning har vært felles satsningsområder.

De åtte bydelshusene har tilbudt gratis utlån til frivillige organisasjoner som får adgangskort til husene til avtalte tider. Fritidsleder ved bydelshusene har samarbeidet med de ulike organisasjonene og det er lagt særlig vekt på å bistå initiativer og aktiviteter for barn og ungdom. I snitt har hvert av bydelshusene hatt 40 000 besøkende i 2016. I overkant av 450 000 besøkende viser at bydelshusene er viktige møtesteder for byens befolkning og organisasjonsliv.

Det er gitt tilbud til ungdom 13–18 år ved fritidsklubbene og til barn 10–13 år gjennom juniorklubbaktiviteter. Fritidsklubbene har i 2016 hatt jevnt høye besøkstall med omkring 40 ungdommer i ukedagene og opptil 150 ungdommer på helgearrangementer. Tjensvoll bydelshus har gitt tilrettelagte og bydekkende fritidstilbud gjennom Friskus fritidsklubb for ungdom, Torsdagstreffen, og Fredagskafé. Ved ungdomskulturhuset Metropolis har omkring 55 000 ungdommer deltatt i arrangementer, benyttet øvingslokaler og møterom. De aller fleste arrangementer og aktiviteter er initiert av ungdommene selv.

Daglig ledere ved de tre frivilligsentralene har koordinert og fulgt opp frivillig engasjement i egne bydeler. De har samarbeidet tett med organisasjoner og lag, skole, barnehager, sykehjem, frivillighetskoordinator, lokalpolitikere, beboere mfl. Her kan blant mye annet ryddeaksjon, språkgrupper, treningsgrupper, søndagskafé, datakurs og generasjonsturer nevnes. Sentralene er kontaktpunkt for alle som ønsker å ta del i frivillig virksomhet, uavhengig av alder og bakgrunn.

Psykisk helse

Ungdom og fritid har i 2016 lagt til rette for møteplasser for ungdom som har behov for oppfølging og støtte. Bakgården har gitt et tilpasset fritidstilbud til ungdom som opplever ensomhet eller psykiske vansker og har i 2016 hatt 1 512 deltakere. Uteseksjonen har tilbudt aktivitets- og samtalegrupper til ungdom. UNGBO har hatt ukentlige sosiale treff for ungdom som får oppfølging gjennom tjenesten. Ved K46 er det gitt gruppetilbud til pårørende som berøres av rusproblematikk og anabole androgene steroider. Helsestasjon for ungdom og Metropolis har samarbeidet om å ta i mot samtlige 10. klasser i Stavanger til en dag med orientering om tilbudene kombinert med undervisning og omvisning i lokalene.

K46 har sammen med Helsestasjon for Ungdom og andre aktører deltatt ved skoleprogrammet VIP (Veiledning og informasjon om psykisk helse i skolen), som er et tiltak rettet mot Vg1-elever i videregående skole. Hovedmålet med programmet er å gjøre elever bedre rustet til å ta vare på egen psykiske helse og bli oppmerksomme på hvor man kan søke hjelp.

Helsestasjon for ungdom og skolehelsetjenesten i videregående skole har gjennomført DU kurs (ungdom og mestring av depresjon) med 11 deltakere våren 2016. Det er gjennomført 111 helseopplysningsoppdrag for til sammen 4 218 elever. Dette er helseopplysning om stresshåndtering og psykisk helse, samt informasjon om seksualitet og handlingskompetanse i seksuelle situasjoner og relasjoner. Tjenesten har også hatt en rekke andre oppdrag, blant annet seksuell helseopplysning til ungdommens Røde Kors, undervisning til helsesøsterstudenter og gruppetilbud for elever om stressmestring og mestring av depresjon.

UNGBO, K46, Helsestasjon for ungdom og skolehelsetjenesten for videregående skoler, Uteseksjonen og Bakgården har vært sentrale i arbeidet med å gi informasjon og hjelp til ungdom som opplever vansker knyttet til psykisk helse, familieforhold, seksuell helse, skole/utdanning eller arbeid, rus og boligsituasjon. Over 20 ungdommer har hatt døgnopphold ved K46 og det er gjennomført i underkant av 2 000 konsultasjoner med over 150 ungdommer, og 581 konsultasjoner/samtaler med pårørende.

UNGBO har overtatt ansvaret for Ungdommens motorsenter. Hovedmålsettingen er å spisse målgruppen til yngre grupper (16-23), som har frafallsutfordringer og som trenger positive og voksenstyrte fritidsaktiviteter. Å forhindre utenforskap er ett av motorsentrets viktigste formål.

Tilgjengelighet

Det er lagt stor vekt på tilgjengelige tjenester. K46 har nådd sitt mål om å tilby oppfølging innen 2 arbeidsdager, og Uteseksjonen har tilbudt oppfølging innen 3 dager. I 2016 ble det inngått samarbeidsavtale med barneverntjenesten for å bedre muligheten til å gi ungdom og deres foreldre tidlig hjelp til å snu en negativ utvikling. Helsestasjon for ungdom har inngått samarbeid med EMbo om gruppeundervisning for ungdommene. Tiltaket Ta Hys er lagt under K46 og en videreutvikling av tiltak for unge lovbrytere er igangsatt i samarbeid med konfliktrådet, politiet og SLT.

Lavinntekt

I 2016 har Ungdom og Fritid hatt flere prosjekter rettet mot barn og unge som opplever fattigdom og dårlige levekår. Gjennom tildelte fattigdomsmidler fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har Uteseksjonen og fritidsklubbene samarbeidet om å gi ungdom fritids- og aktivitetstilbud. Ved Metropolis har ungdom fra familier med vedvarende lavinntekt deltatt i ulike kulturaktiviteter. Gjennom tiltaket *Fritid for alle* har 138 barn fra familier med vedvarende lavinntekt fått mulighet til å delta i ferie og fritidsaktiviteter. Opplevelseskortet har vært under utprøving som tiltak for å fremme deltakelse og aktivitet og det er opparbeidet et utstyrslager for utlån i samarbeid med Madlaspeiderne. Ungdom og fritid har i tillegg ivaretatt en knutepunktfunksjon, der målet er å bidra til koordinering, kompetansedeling og samarbeid mellom instanser og organisasjoner med fattigdomstiltak til barn og unge.

Nye lokaler

Virksomheten har i 2016 deltatt i arbeidet med å vurdere alternative lokaler til Ungdom og Fritid og ungdomskulturhuset Metropolis. Ungdom og fritid har blant annet deltatt i dialogmøter med byplanavdelingen, og vært medarrangør i dialogmøte for ungdom om utvikling av Nytorget. Ungdom og fritid har gitt innspill til sentrumsplanarbeidet med søkelys på ungdoms behov og bruk av sentrum, og gjennom dette synliggjort hvordan virksomhetens tilbud bidrar til å skape aktivitet og gjøre sentrum attraktivt å oppsøke.

Ungdommens motorsenter er vedtatt solgt og erstatningstomt skal skaffes. Prosessen omkring dette arbeidet er i gang. I 2016 ble et prosjekt der nytt Sunde og Kvernevik bydelshus skal bygges etter OPS-modell (offentlig-privat samarbeid) satt i gang. Ungdom og fritid har deltatt i bedømmelseskomité med Bymiljø og utbygging i dette arbeidet. Kvernevik bydelshus og fritidsklubben holder i dag til i svært slitte lokaler som er besluttet revet, og det foreligger alternative planer for tomten. Det har vært krevende å opprettholde tilbud i slike lokaler.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et mindreforbruk på kr 4,7 mill. av en ramme på kr 75,9 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 93,94. Ungbo har opplevd økt aktivitet og har gjennom egenandelbetalingen fra Barnevernet fått en merinntekt. Videre er deler av mindreforbruket fordelt på bydelshus og fritidsklubber som har operert med en generell økonomisk forsiktighet. Det har i tillegg vært ulike vakante stillinger gjennom året som har bidratt til lavere lønnskostnader.

5.4.3 Barneverntjenester

Utvikling og lovkrav

De organisatoriske grep som ble gjort i mottaksavdelingen i 2015 er videreført i 2016, og overholdelse av lovkrav for undersøkelser er tilfredsstillende. En internrevisjon gjennomført i mai 2016 viste at barneverntjenesten har et forbedringspotensial med å gi tilbakemelding til meldere.

Det har vært en økning på nær 15 % i antall meldinger og undersøkelser i perioden 2015 til 2016, og nær 40 % de siste fire årene. Økningen i andel meldinger utgjør en stor utfordring for hele tjenesten. I 2016 var det et betydelig antall saker knyttet til asylmottakene, samt en vekst i unge med store utfordringer knyttet til psykisk helse og rus. Det er økende bekymring knyttet til ungdomsmiljøer i enkelte bydeler.

Etter flere år med nedgang, var det i 2016 en økning i antall hasteflyttinger. Som følge av målrettet innsats ble over halvparten av barna tilbakeført etter kort tid. Det var også en vekst i antall barn med tiltak i 2016. De enslige mindreårige flyktingene (EM) inngår i denne økningen. I 2016 bosatte barneverntjenesten 61 nye EM, og tjenesten er blitt tilført fire årsverk.

Antall barn under offentlig omsorg har vært stabilt over tid, og i 2016 overtok Stavanger kommune omsorgen for betydelig færre barn sammenliknet med foregående år. Et høyt antall EM sammen med et høyt antall unge i ettervern gir inntrykk av at Stavanger har et barnevern med en stor andel barn og unge i tiltak utenfor hjemmet.

Barneverntjenesten arbeider kontinuerlig med å overholde barnevernlovens kvalitetskrav. Avvik fanges opp gjennom månedlige nøkkeltall og interne revisjoner. Barneverntjenesten har en tilfredsstillende oppfølging av barn som bor utenfor hjemmet, samt for unge i ettervern. Lovkrav knyttet til omsorgsplaner for barn i fosterhjem og institusjon er tilfredsstillende. Det samme gjelder tilsyn med barn i fosterhjem.

Som følge av sykdom har det høsten 2016 vært utfordringer knyttet til å iverksette hjelpetiltak rettet mot barn og familier, i henhold til de krav som følger av barnevernloven.

Organisasjon

Reduksjon av kostnader, særlig tilknyttet barn som bor utenfor hjemmet, var en høyt prioritert oppgave i 2016. Barneverntjenesten gjennomførte høsten 2015 og våren 2016 en full gjennomgang av fosterhjemskostnadene. Barneverntjenesten har i løpet av 2016 lyktes i å snu utviklingen slik at budsjettammen holdes, samtidig som det enkelte barn og fosterhjem får forsvarlig oppfølging.

Også administrativt har tjenesten lyktes i å innhente tidligere etterslep, og kommer ut i budsjettmessig balanse i 2016.

Det er satt inn kvalitetsforbedrende tiltak ved at fosterhjemsveiledning er styrket, og det er etablert et eget prosjekt for økt rekruttering av fosterhjem i barnets familie og nettverk, bl.a. gjennom økt bruk av familieråd. Det er etablert en egen tiltakskjede for rask innsats ved kriser, med mål om å unngå hasteflyttinger av barn.

Det arbeides kontinuerlig med tiltak for å videreutvikle tjenesten til en robust organisasjon. Som et ledd i dette ble det i 2016 utarbeidet en plan for sammenslåing av merkantile funksjoner og stabsfunksjoner til én administrasjonsavdeling, med virkning fra januar 2017.

Medvirkning

Barneverntjenesten har i 2016 videreført samarbeidet med barnevernproffene i Mitt Liv-prosjektet, og har startet arbeidet med implementering av faglige anbefalinger fra prosjektet.

Ordningen med Barne- og ungdomskontakt er utvidet til en 100 % prosjektstilling, som blant annet arbeider med systematisk innsamling av tilbakemeldinger fra ulike grupper barn og unge med barnevernstiltak.

Samarbeid med voksne erfaringsformidlere er videreført. Det er også samarbeidet med Familievernkontoret om oppfølgingstilbud til foreldre som er blitt fratatt omsorgen for sine barn.

Regnskapsresultatet viser et mindreforbruk på kr 4 mill. av en budsjetttramme på kr 222 mill. Dette utgjør en forbruksprosent på 98,17. Mindreforbruket skyldes at antall plasserte barn har stabilisert seg på et noe lavere nivå i 2016 enn tidligere år. I tillegg er det i 2016 kjøpt mindre fosterhjems plasser og institusjons plasser fra staten enn tidligere år. Virksomheten har hatt høyere utgifter knyttet til enslige mindreårige flyktninger, men disse ble budsjettmessig tildelt via tertialrapporteringen per 30.april 2016. Det har vært en økt utgift til ettervernstiltak gitt av Ungbo.

5.4.4 EMbo Stavanger (botilbud for enslige mindreårige flyktninger)

Utvidelse av EMbo Stavanger

Det ble bosatt 61 enslige mindreårige barn i løpet av 2016 og dette var en tredobling fra året før. Dette var likevel mindre enn vedtatt antall barn som var 80 enslige mindreårige barn.

Etter vedtaket om å øke bosettingstallet, ble det iverksatt en omfattende utvidelse av EMbo. I 2016 ble det opprettet 5 nye bofellesskap og Oppfølgingsteamet i EMbo fikk 12 nye treroms leiligheter til disposisjon. Arbeidet med å klargjøre en aktivitetsbase for ungdommene ble igangsatt, og en husvertordning for bosetting av ungdom ble organisert.

Utvidelsen i 2016 resulterte i en samlet kapasitetsøkning for EMbo på 125 prosent, fra 39 plasser i 2015 til 88 plasser i egne tiltak i 2016. Utvidelsen medførte også en betydelig økning i antall ansatte ved EMbo, fra 73 årsverk ved utgangen av 2015 til 110,25 årsverk i løpet av 2016. Staben vokste ut av sine lokaler, og flyttet i november inn i nye lokaler i Kvitsøygata 19.

Samarbeid med Flyktningseksjonen

EMbo Stavanger og Flyktningseksjonen ansatte i 2016 en psykolog som jobber 50 % i hver virksomhet. Psykologen skal blant annet ha i oppgave å veilede personalet, lede gruppesamlinger med ungdommer, individuell terapi, samt kunne henvise ungdom til spesialisthelsetjenesten.

EMbo og Flyktningseksjonen inngikk samarbeid om å bosette EM under/over 18 år i samme bolig. Dette er EM som kommer sammen med søsken eller med annen familierelasjon, hvor den under 18 får tiltak fra EMbo og den over 18 år får oppfølging av Flyktningseksjonen.

Traumebevisst omsorg

EMbo har inngått samarbeid med Ressurssenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS Vest) om et kompetansehevingsprogram for traumebevisst omsorg (TBO). Dette er utvidet til også å inkludere nyansatte i 2016.

Tilsyn og kontroll

Fylkesmannen i Rogaland gjennomførte to tilsyn, et anmeldt og et uanmeldt, ved EMbo sine institusjoner i 2016. Ingen avvik ble funnet. Bufetat hadde også sin årlige revisjon av institusjonsdriften til EMbo. Her ble det funnet avvik knyttet til brannsikkerhet ved en av boligene, noe som ble utbedret av Stavanger Byggdrift KF påfølgende dag. I tillegg ble det gjennomført revisjon av sikker sone v/Rogaland Revisjon IKS, hvor tre avvik ble meldt inn. Avvikene ble behandlet og lukket i 2016.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et mindreforbruk på kr 1,6 mill. av en netto ramme på kr 13,8 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 88,68. Antall beboere i EMbo er tredoblet og det har blitt opprettet 5 nye bofellesskap i løpet av året. Mindreforbruket kan i stor grad tilskrives en forsinket oppstart i to av bofellesskap slik at kostnadene har påløpt senere enn først antatt.

5.5 Levekår

5.5.1 Helse- og sosialkontor

Leve HELE LIVET – fra hjelpefelle til egenmestring

Hverdagsrehabilitering, som har vært en av hovedstrategiene i satsingen *Leve HELE LIVET*, ble evaluert våren 2016. Fra oppstart i 2012 til mars 2016 gjennomførte 620 personer hverdagsrehabilitering. Objektive målinger med kartleggingsverktøy viste at hverdagsrehabilitering har effekt på brukernes funksjonsnivå i alle aldersgrupper. Effekten er størst blant de yngste brukerne i alderen 60-69 år. Målinger som viser oppnådd aktivitetsnivå og tilfredstillelse, viste også at brukerne selv synes at hverdagsrehabilitering gir god effekt. 33 prosent av brukerne ble selvstendige i daglige aktiviteter og klarte seg uten tjenester etter hverdagsrehabiliteringen. Evalueringen viste også en nedgang i utgifter etter hverdagsrehabilitering.

I 2016 fikk 580 brukere vedtak om opplæring fra hjemmesykepleien i å klare hverdagsaktiviteter selv. Vel halvparten av disse ble avsluttet uten hjelp fra hjemmesykepleien. I alt fikk om lag 440 brukere hverdagsrehabilitering i 2016. Samlet sett har antall brukere av hjemmesykepleien blitt redusert ytterligere i 2016.

Tilpasning til tilgjengelige rammer

Oppdragsbrevet som ble utarbeidet for helse- og sosialkontorene for 2016, er brukt aktivt for å følge opp omstillingsarbeidet samt sikre lik forståelse og praksis mellom kontorene. For tjenesten avlastning er det i løpet av året utviklet verktøy som gir samlet oversikt over utbetalinger fra helse- og sosialkontorene til kommunal og privat leverandør. Det har vært viktig for å tilpasse forbruket til rammene. I tillegg har helse- og sosialkontorene gjennomført felles casesamlinger for å etablere enhetlig praksis.

Nye finansieringsmodeller

Ny, forenklet finansieringsmodell for alle typer bofellesskap ble ferdigstilt i 2016, og innføres fra 1. januar 2017. I tillegg til forenkling og mindre detaljstyrt tildeling skal finansieringsmodellen gi større økonomisk forutsigbarhet for virksomhetene og mindre administrasjon for både bestiller og utfører. Modellen vil bli evaluert etter et fullt driftsår.

Sirkulasjon i korttids plassene

Korttids plassene i sykehjemmene skal dekke mange ulike brukerbehov, som for eksempel rehabilitering, avlastning og etterbehandling etter sykehusopphold. Sirkulasjonen varierer. Rehabiliteringsplassene har hatt høy grad av utskrivning til hjemmet. Foreløpige tall fra 2016 viser at over 80 prosent av brukerne reiser direkte hjem etter endt opphold.

Stavanger kommune har egne korttidssenger som skal sikre at utskrivningsklare pasienter tas imot fra dag en. Etterbehandlingsplassene på Mosheim sykehjem tok i mot nesten 520 pasienter i løpet av 2016. Gjennomsnittlig liggetid var 10,9 døgn. Overgangsplassene på Stokka tok imot drøyt 240 pasienter. Gjennomsnittlig liggetid var 9,3 døgn. Tallene viser at gjennomsnittlig liggedøgn er innenfor målsettingen om liggetid inntil 14 dager.

Styrke koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering

Alle henvisninger til fysioterapi og/eller ergoterapi avd. voksen sendes direkte til helse- og sosialkontoret for vurdering. 2016 var det første hele året med denne praksisen for henvisninger, og ordningen fungerer tilfredsstillende. Kriterier for tildeling av fysio- og ergoterapitjenester er utarbeidet for å sikre lik henvisningspraksis.

Antallet aktive individuelle planer har gått ned fra 605 i 2015 til 529 i 2016. Dette er en negativ utvikling til tross for at dette har vært et av målområdene i oppdragsbrevet til helse- og sosialkontorene.

Den nasjonale opptrappingsplanen for rehabilitering ble først presentert i desember 2016. En konkretisering av helse- og sosialkontorene sin rolle som koordinerende enhet har derfor blitt videreført til 2017.

Økt bruk av brukerstyrt personlig assistent/Fritt brukervalg BPA

Stavanger kommune innførte fritt brukervalg for brukerstyrt personlig assistanse (BPA) 1. januar 2016. Kommunen inngikk avtale med fem eksterne leverandører, men endringer i løpet av året resulterte i at brukerne fra høsten 2016 har kunnet velge mellom tre eksterne leverandører i tillegg til den kommunale leverandøren. 60 brukere hadde per desember 2016 iverksatt BPA-tjeneste. 53 prosent av brukerne hadde valgt kommunal leverandør mens 47 prosent hadde valgt ekstern leverandør.

Brukere med alvorlige sammensatte lidelser

Kommunen etablerte i 2016 Austbø bofellesskap og Lassaveien bofellesskap for en mindre gruppe brukere med alvorlig og sammensatte psykiske lidelser i kombinasjon med lettere utviklingshemming og/eller ruslidelser. Flere av disse er en fare for seg selv og andre.

Nye tilbud til mennesker med rus- og psykiske lidelser

Housing First er en bo-oppfølgingsmodell som gir fleksible og helhetlige tjenester til bostedsløse personer med samtidig ruslidelser og psykiske lidelser. I evalueringen som ble gjennomført i 2016 kom det frem at teamet gjennom det første året har nådd måltallet på ti brukere. Gjennomsnittlig oppfølging hos den enkelte bruker har vært 5-10 timer per uke fordelt på flere ganger i uken. Brukerne som er med i prosjektet, er fornøyd med tilgjengeligheten og fleksibiliteten i teamet. Ut fra behov i målgruppen og kapasitet i oppfølgingsteamet, utvides tilbudet med 5-10 nye kommunale boliger i løpet av det siste prosjektåret. *Housing First*-prosjektet skal evalueres på ny ved utløpet av prosjektperioden sommeren 2017.

Stavanger kommune har fått tilskuddsmidler gjennom tilskuddsordningen Kommunalt rusarbeid til å finansiere en stilling på hvert helse- og sosialkontor i et prosjekt rettet mot unge med rusproblemer som for første gang tar kontakt med hjelpeapparatet. Målet med prosjektet er å hjelpe ungdommene til å snu en negativ utvikling, og forhindre utvikling av alvorlig rusproblem. Videre var et viktig mål i prosjektet for 2016 å identifisere og nå flest mulig ungdom i målgruppen gjennom godt informasjonsarbeid til samarbeidspartnere og ungdom. Totalt 110 henvendelser, hvorav 60 brukere, er fulgt opp i prosjektet.

De fleste ungdommene har rushistorikk av lengre varighet enn to år. I perioden med oppfølging i prosjektet har mange av brukerne enten trappet ned på rusbruk, hatt rusfrie perioder eller blitt helt rusfrie. I løpet av prosjektperioden har flere brukere kommet i aktivitet i form av skole eller arbeid, samt fått bistand til å finne passende bolig.

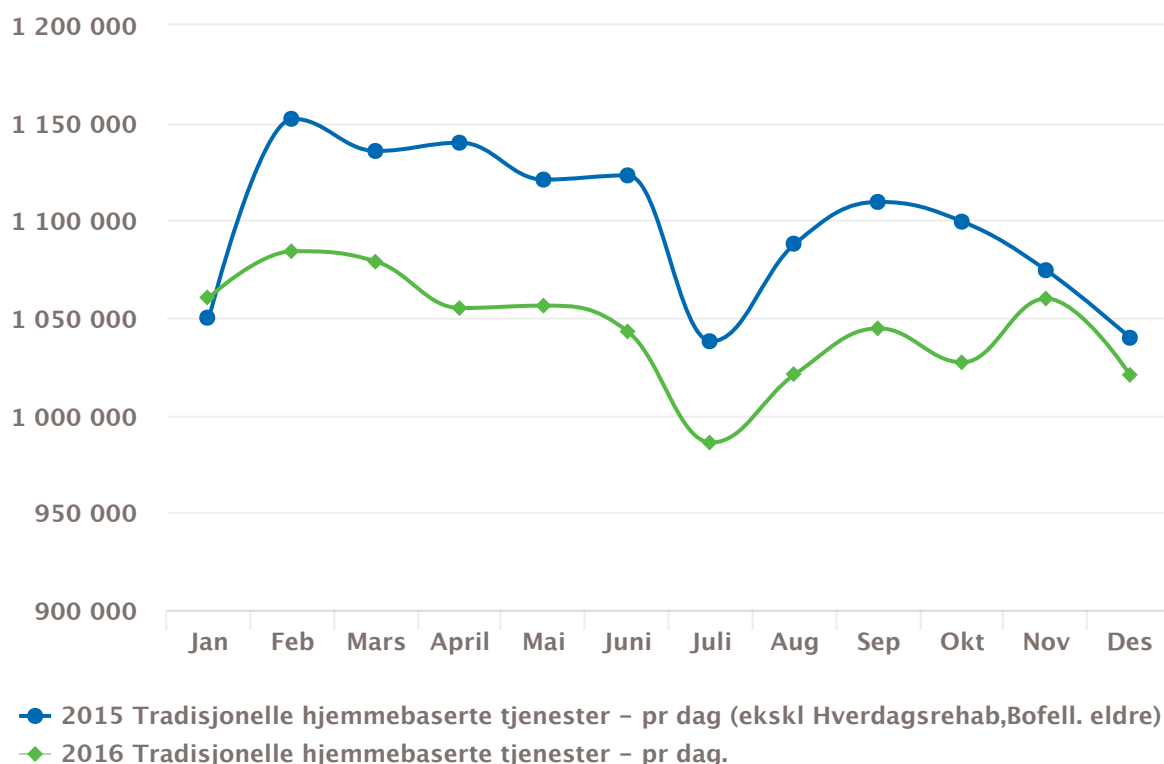
Boligsosialt arbeid – ny organisering

I 2016 ble Boligkontoret etablert som ny bydekkende virksomhet. Boligkontoret er samlokalisert med Stavanger boligbygg KF. Arbeidsoppgavene som er overført fra helse- og sosialkontorene til Boligkontoret i forbindelse med omorganiseringen, er søknadsbehandling, registrering og tildeling av kommunale boliger til vanskeligstilte, rusmiddelavhengige og eldre som har behov for omsorgsbolig. Oppgaveoverføringen innebar at boligkonsulentene ved helse- og sosialkontorene har fått endret arbeidssted.

Økonomi

Regnskapsresultatet for Helse- og sosialkontorene viser ett merforbruk på kr 7,7 mill. av en ramme på kr 617 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 101.

Helse- og sosialkontorene har innenfor tradisjonelle hjemmebaserte tjenester, hjelp og pleie i hjemmet samt personlig assistanse, arbeidet intensivt og grundig med omlegging av tjenestetilbudet for å tilpasse seg de økonomiske rammene. Av figuren kan vi se at kostnadsutviklingen er bremsset, og også redusert fra 2015 til 2016.

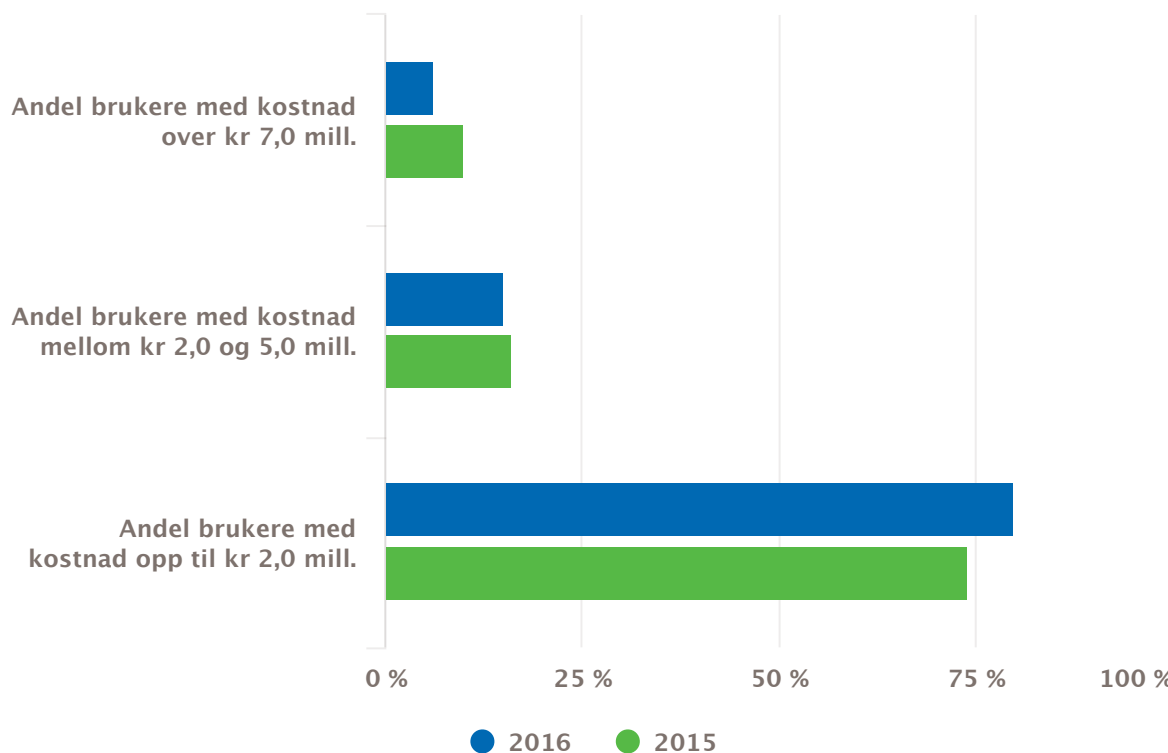

Figur 5.1 Kostnad tradisjonelle hjemmebaserte tjenester pr dag, 2015 og 2016

Helhetlig ledelse har vært prioritert. Økonomisøkelys har blitt samkjørt med de faglige prinsippene i prosjektet *leve HELE LIVET* i levekårsavdelingen. I første tertialrapport ble det varslet et sannsynlig merforbruk, men med en forutsetning om at dette skulle reduseres med mål om balanse mellom

regnskap og budsjett ved slutten av året. Det endelige resultatet ble et mindreforbruk på kr 7,1 mill. for disse tjenestene.

Helse og sosialkontorene fikk i 2016 et merforbruk på kjøpte tjenester til ressurskrevende brukere innenfor avlastning, heldøgns omsorg og brukerstyrt personlig assistent. Det er 40 % økning i antall brukere det kjøpes tjenester for, sammenlignet med 2015.

Figur 5.2 Fordeling kjøp av tjenester til ressurskrevende brukere 2015 og 2016.

Merforbruket ble på kr 9,2 mill. Figuren viser prosentvis fordeling av kostnad per bruker, sammenlignet med 2015. Fordelingen av kostnadene viser at den største økningen er innenfor de brukere med færrest og minst kostnadskrevede tjenester, nærmere bestemt brukere som har en kostnad under kr 2 mill. per år. Videre er det først og fremst tjenester til personlig assistent som stiger. Det kommunale tjenestetilbudet til personlig assistent er i samme periode redusert, og man må kunne forutsette at dette henger sammen med muligheten for fritt brukervalg.

Støttekontakt og hjemmeavlastning er en billig, og for brukeren ofte gode tjenester. Det er grunn til å anta at tjenestene benyttes som et godt alternativ til andre og betydelig dyrere tjenester. Merforbruket var for 2016 på kr 1 mill. for støttekontakt og kr 2,2 mill. for hjemmeavlastning.

Gebyr for utskrivningsklare ferdigbehandlede pasienter på SUS har vært varslet hele året som et potensielt merforbruk. Samlet merforbruk for 2016 ble på nær kr 3 mill., og for 2017 er dette tatt høyde for i budsjettet.

Helse- og sosialkontorenes administrasjon hadde samlet et mindreforbruk på kr 0,6 mill.

Samlet for helse- og sosialkontorene er merforbruket på kr 7,8 mill. og 1% av ett budsjett på kr 617 mill.

5.5.2 Helsehuset

Leverandør og innovatør

Drøyt 1 300 innbyggere har mottatt tjenester fra Helsehuset i 2016. Helsehuset har arbeidet målrettet med kommunikasjonsprosjektet God helse for alle – kommunikasjon for gode helsevalg for å fremstå som et helhetlig og likeverdig tilbud. Brukerinvolvering har stått sentralt for å kunne nå frem med tilpasset helseinformasjon om tilbudet og tjenestene til innbyggerne i Stavanger kommune. Helsehuset har i 2016 prøvd ut nye arbeidsformer som publikumsforedrag og innovasjonsverksted spesielt rettet mot menn.

Avdeling for velferdsteknologi

Stavanger kommune har siden 2013 deltatt som en av 31 utviklingskommuner i *Trygghetsspakkeprosjektet* i regi av Helsedirektoratet som ble avsluttet i 2016.

Evalueringsrapporten *Erfaringer og funn fra pilotering av velferdsteknologi* i Stavanger kommune (Sintef og Stavanger kommune 2016) gir viktig kunnskap. I følge rapporten var piloteringen preget av en del umoden teknologi, selv om det ble utført et betydelig utviklingsarbeid av leverandør. Flere løsninger ble valgt bort underveis i samråd med leverandørene. Den mobile trygghetsalarmer var funksjonell, og brukerne var fornøyde med løsningen. I løpet av 2016 er mobile trygghetsalarmer med GPS tatt i bruk i sykehjem og bofellesskap. Det er etablert nettverk av ressurspersoner i sykehjemmene som er ansvarlige for intern opplæring og drift av de mobile trygghetsalarmene. En anskaffelsesprosess for kjøp av digitale trygghetsalarmer ble gjennomført i 2016.

Høsten 2016 åpnet et demorom for velferdsteknologi på Helsehuset. Demorommet skal benyttes til å spre informasjon og bidra til økt kunnskap om velferdsteknologi blant innbyggere, brukere og ansatte, herunder medisindispensere, lese-TV og selvspykende toalett.

Stavanger kommune har av Helsedirektoratet fått i oppdrag å delta i nasjonal pilot: Utprøving av avstandsoppfølging av personer med kroniske sykdommer. Prosjektet God Helse Hjemme består av to utprøvningsaktiviteter knyttet til Helsehuset: 1) avstandsoppfølging av innbyggere som har behov for å endre levevaner og 2) avstandsoppfølging av pasienter med KOLS. Prosjektet betyr bredt samarbeid med brukere, interne samarbeidspartnere, leverandører og Helse Stavanger HF, i tillegg til etablering av responscenter ved sykepleieklinikken. Kommunikasjonsplattform og verktøy for målinger av oksygenmetning og puls er anskaffet og klare til bruk. Prosedyrer og digitale læringsverktøy er ferdig utviklet, og 29 brukere er inkludert. Prosjektperioden er 2015–2017.

Sykepleieklinikken

I 2016 ble det etablert to fulle stillinger og to behandlingsrom på sykepleieklinikken. Sykepleieklinikken fikk 10 prosent flere brukere til ca. 150 i 2016 sammenlignet med 2015. 90 prosent av vedtakene i 2016 gjaldt sårstell.

I tillegg til å være et tilbud til hjemmeboende brukere, er sykepleieklinikken responscenter for avstandsoppfølging av personer med KOLS i prosjektet *God Helse Hjemme*.

Klinisk ernæringsfysiolog

Stavanger kommune har prøvd ut klinisk ernæringskompetanse i frisklivssentralen i perioden 2014–2016. Evalueringsrapporten om utprøving av klinisk ernæringsfysiolog viste gode resultater, og førte til at stillingen ble videreført som en fast stilling fra årsskiftet 2016/2017. Evalueringen viste at klinisk ernæringsfysiolog bidrar på individ- og systemnivå for å forebygge ikke-smittsomme sykdommer. Fra oppstart i 2014 til mai 2016 har 340 innbyggere fått individuell veiledning i den hensikt å endre

levevaner. På systemnivå har klinisk ernæringsfysiolog bidratt for å sikre faglig forsvarlig ernæringsarbeid innenfor oppvekst- og levekårsfeltet.

Alkoholrådgiver

Prosjektet *Litt for mye, litt for ofte* gir lavterskel rådgiving til personer med usunne alkoholvaner. Prosjektperioden ble i 2016 forlenget som følge av tilskudd av prosjektmidler. Evalueringen av prosjektet er derfor utsatt til 2017 når prosjektperioden er ferdig.

Nye lokaler

Arbeidet med å finne nye lokaler ble påbegynt i 2016. Endelig avklaring av lokalisering og flytting skjer innen juli 2017.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et mindreforbruk på kr 3,8 mill. av en budsjetttramme på kr 17,3 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 77,6. Tjenesteproduksjonen ved Helsehuset finansieres i stor grad av eksterne prosjektmidler. Årsaken til mindreforbruket følger av at kommunens egne ansatte har jobbet på prosjekter med ekstern finansiering.

5.5.3 Alders- og sykehjem

Seks trygghetsplasser ble avviklet på Vålandstunet sykehjem fra januar 2016. Trygghetsavdelingen er dermed redusert til fire plasser.

1. juli 2016 ble dagsenteret på Vålandstunet sykehjem avviklet. Avviklingen innebar en reduksjon på 22 dagsenterplasser i kommunen. Alle brukerne fikk tilbud på andre dagsenter som hadde ledig kapasitet.

Bruk av plassene i alders- og sykehjem

Fra februar 2016 ble rehabiliteringsplassene i Altea i Spania redusert fra 13 til 6 plasser, og oppholdene ble redusert fra seks til fire uker. Ledsagerne er nå fra CAN/Altea, ikke fra kommunen. Turene er alltid fullt belagt. Det har ikke kommet klager fra brukerne på at oppholdene er redusert til fire uker.

I januar 2016 ble det lagt fram en sak om lokalisering av en demenslandsby i Stavanger. Det ble vedtatt å utarbeide en mulighetsstudie for lokalisering i de eksisterende lokalene og uteområdene som hører til Ramsvigtunet sykehjem, bofellesskapet og trygdeleilighetene. Mulighetsstudien skal legges fram i løpet av 2017.

Kommunen inngikk i desember 2016 driftsavtale om ett av de tre aldershjemmene, Alders Hvile. Dette var hovedsakelig en skriftlig formalisering av det samarbeidet som har vært mellom Stavanger kommune og eieren Stavanger Haandværkerstiftelse gjennom en årrekke om drift av aldershjems plassene.

Plasser til øyeblikkelig hjelp døgnopphold

Stavanger kommune avsluttet fra 1. september 2016 oppdraget som vertskommune for Sola kommunes øyeblikkelig hjelp-senger. Stokka sykehjem har dermed ni øyeblikkelig hjelp-senger som disponeres av Stavanger kommune.

Fra januar til august 2016 var belegget i snitt 69 prosent. I samme periode i 2015 var beleggprosenten 63.

Fra 1. januar 2017 utvides kommunenes plikt til øyeblikkelig hjelp døgnopphold til å omfatte pasienter med psykiske helse- og rusmiddelproblemer. Tilbudet må gis i institusjon, og planleggingen med å tilpasse tilbudet på Stokka sykehjem ble gjennomført i løpet av høsten.

Evaluering av ny finansieringsmodell i sykehjem

En evaluering av finansieringsmodellen for sykehjem i Stavanger kommune som ble innført i januar 2015 ble gjennomført i 2016 i samarbeid med representanter fra kommunale og private ideelle sykehjem. Den nye modellen har medført forenkling og mindre administrativt arbeid på sykehjemmene. Modellen har også gitt større økonomisk forutsigbarhet som bidrar til bedre planlegging av den daglige driften. Basert på evalueringen ble det foretatt mindre justeringer av modellen med virkning fra januar 2017. Det er behov for lenger erfaring med den nye finansieringsmodellen for tydeligere å se effektene av den. Modellen skal evalueres igjen om to år.

Lervig sykehjem

Bygging av nytt sykehjem i Lervig har gått etter planen i 2016.

Anskaffelsen av sykesignalanlegget på Lervig sykehjem blir gjennomført etter metoden for innovativ anskaffelse. Kommunen har hatt dialog med markedet, forhandlingsmøter med aktuelle leverandører og testet de to beste løsningene høsten 2016. Endelig beslutning tas i 2017.

Utprøving av mobile trygghetsalarmer i sykehjem

I regi av Nasjonalt Velferdsteknologiprogram (NVP) har Stavanger kommune blant annet pilotert mobil trygghetsalarm. Ni personer med demenssykdom og tilknytning til heldøgnsomsorg i enten bofellesskap, sykehjem eller aktivitetssenter tok i løpet av 2016 i bruk mobil trygghetsalarm. Erfaringene med de mobile trygghetsalarmene viser at trygghetsalarmene gir positiv gevinst både for brukere og ansatte når man finner de rette brukerne.

Velferdsteknologiavdelingen ved Helsehuset Stavanger administrerer ved årsskiftet 24 mobile trygghetsalarmer i kommunen, fordelt på ni virksomheter (sykehjem, bofellesskap, Helsehuset og Fysio- og ergoterapitjenesten. Syv sykehjem har egne ressurspersoner (operatører) som har fått opplæring i kartlegging og bruk.

Kvalitetsmelding

Arbeidet med en kvalitetsmelding for sykehjemmene har pågått høsten 2016. Kvalitetsmeldingen blir fremmet for politisk behandling i februar 2017.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et mindreforbruk på kr 6,1 mill. av en budsjetttramme på 864 mill., inkludert aktivitetsbaserte inntekter. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 99,3. Budsjetttrammen omfatter kommunale og private ideelle alders- og sykehjem, rehabiliteringsplasser i Spania samt ett konkurranseutsatt sykehjem som driftes av Aleris omsorg.

Samlet regnskapsresultat for de kommunale alders- og sykehjemmene viser et mindreforbruk på kr 4,8 mill. Av de kommunale alders- og sykehjemmene er det fire virksomheter som har mindreforbruk mens de resterende syv avslutter 2016 i økonomisk balanse.

Regnskapstall per 1 tertial 2016 viste at utvikling i lønnsutgifter hos de kommunale alders- og sykehjemmene økte utover det som kunne knyttes til effekten av lønnsoppgjør 2015. Sykehjemmene dette gjaldt satt i gang tiltak for å redusere utgiftsnivået i tråd men vedtatt budsjett. I tillegg satte rådmannen inn tverrfaglige ressurser for å bistå enkelte sykehjem ytterligere. Reduksjon i bruk av vikar og overtid ved mer fleksibelt bruk av personalet var et viktig tiltak som ble satt i gang og gav tidlig effekt knyttet til reduksjon i variabel lønn. Det ble også satt i gang en gjennomgang av turnus hos enkelte virksomheter for å optimalisere driften ytterligere. Effektivering av nye turnuser gav økonomisk effekt mot slutten av året. I tillegg ble det vurdert forsvarlig å holde noen konkrete stillinger, som ikke inngikk i turnus, vakante som følge av naturlig avgang.

Utgiftsnivået knyttet til den variable ekstraressursen, også kalt variable pakker (budsjettmidler som følger brukere med omfattende hjelpebehov) har i effekt av at sentral koordinator fra februar 2016 overtok forvaltningen stabilisert seg på et lavere nivå enn utviklingen i 2015 tilsa. Med bakgrunn i at antall pakker økte jevnt gjennom hele 2015 ble en større andel av sykehjemrammens budsjett avsatt til variable pakker i 2016. Utgiftene til variable pakker i 2016 ble kr 9,5 mill. lavere enn avsatt budsjett. Mindreforbruket ble i henhold til gjeldende finansieringsmodell fordelt mellom kommunale og private ideelle sykehjem. Andelen tilhørende de kommunale sykehjemmene ble fordelt til de sykehjemmene som mot slutten av 2016 hadde merforbruk. Som følge av denne budsjettfordelingen tar ingen kommunale sykehjem med seg merforbruk fra 2016 inn i budsjett 2017.

Egenbetaling knyttet til alders- og sykehjem ble kr 2,7 mill. lavere enn budsjettet. Det ble i bystyrets behandling av budsjett 2016 lagt inn kr 5 mill. i økt egenbetaling på sykehjem, som utgjorde en økning på 2,9 % av det totale egenbetalingsbudsjettet på sykehjemsområdet. Tekstvedtaket sa at Stavangers ordning med et tak på egenandelen på sykehjem skulle endres slik at man bruker samme tak og samme regelverk som praktiseres av blant annet Oslo og Ålesund kommune. Tekstvedtaket ble omtalt i sak 16/12795 «Beregning av egenbetaling, sykehjem», i forbindelse med behandling av første tertial. Endringen av beregningsmetode er gjort gjeldende fra 2017.

5.5.4 Hjemmebaserte tjenester

Hverdagsmestring

I 2016 fikk ca. 580 brukere opplæring av hjemmesykepleien i å klare hverdagsaktiviteter selv. Foreløpige beregninger viser at nær 60 prosent av brukere som har fått opplæringstiltak, klarer seg uten pleie i hjemmet etter endt opplæring.

For å heve kompetansen på hverdagsmestring har ressurspersoner fra hjemmesykepleien deltatt i et internt læringsnettverk ledet av avdeling for hverdagsrehabilitering. Ressurspersonene har fått kunnskap om rehabilitering, endringsteorier og mestring. Virksomhetene har satt mål for hvordan de skal styrke arbeidet med hverdagsmestring mellom samlingene.

Samhandlingsprosjektet *Felles bruker – felles innsats* ble utvidet til Tasta, Hinna og Madla og Tjensvoll hjemmesykepleie i 2016. Modellen sikrer samhandling mellom fysio- og ergoterapitjenesten og hjemmesykepleien. 25 brukere fikk tilbud om rehabilitering utenfor institusjon i 2016. Tilbakemeldingene er at dette er en god metode for å få til mer helhetlige tilbud til felles brukere. Brukergruppen har så langt i hovedsak hatt store, sammensatte behov.

Omorganiseringer i hjemmebaserte tjenester

For å sikre effektiv ressursutnyttelse, tilstrekkelig ledelsesoppmerksomhet og helhetlig styring og utvikling av bofellesskapene, besluttet rådmannen i 2016 å trekke ut driften av bofellesskapene fra hjemmebaserte tjenester og etablere tre nye bofellesskapsvirksomheter. 2016 har vært brukt til å tilrettelegge for etableringen av de nye virksomhetene. Tre nye virksomhetsledere ble ansatt som prosjektledere fra 1. oktober og fram til omorganiseringen trådte i kraft 1. januar 2017.

Ved å organisere bofellesskapene for mennesker med utviklingshemming, psykiske lidelser og ROP-lidelser som egne virksomheter, reduseres omfanget av tjenester som gis fra hjemmebaserte tjenester betydelig. Rådmannen besluttet derfor å redusere antall virksomheter i hjemmebaserte tjenester fra seks til fire, med samme geografiske nedslagsfelt som de fire helse- og sosialkontorene. Eiganes og Tasta hjemmebaserte tjenester og Hillevåg og Hinna hjemmebaserte tjenester ble samorganisert fra 1. januar 2017.

Opprettelsen av de tre nye bofellesskapsvirksomhetene og reduksjonen i antall virksomheter i hjemmebaserte tjenester har vært en omfattende prosess og involverer 1 600 ansatte, 1 100 årsverk, 2 500 brukere og 330 boenheter.

Lassaveien bofellesskap

Ombyggingen av tidligere Lassahagen til to bofellesskap for mennesker med psykiske lidelser ble ferdig høsten 2015. De seks beboerne i Lassaveien 2B flyttet inn i mars, mens de fire beboerne i Lassaveien 2A flyttet inn i mai. Planleggingen av siste byggetrinn med plass til fire brukere startet opp høsten 2016 med mål om ferdigstillelse i desember 2017.

Selveide boliger for personer med utviklingshemming

Som en oppfølging av flertallsvedtaket ved budsjettbehandlingen vedtok formannskapet i januar 2016 at det skulle opprettes en politisk ledet prosjektgruppe for å utrede prosjektet *Selveide boliger for mennesker med utviklingshemming* og videreutvikle Solborg-alternativet. Gruppen ble supplert med representanter fra organisasjonene. Prosjektgruppen startet arbeidet i februar og har avholdt syv møter i 2016.

Ny finansieringsmodell for alle bofellesskap

Den nye, forenklete finansieringsmodellen for alle typer bofellesskap ble ferdigstilt i 2016. Finansieringsmodellen ble vedtatt i kommunalstyret for levekår i april 2016. I tillegg til forenkling og mindre detaljstyrt tildeling gir finansieringsmodellen større økonomisk forutsigbarhet for virksomhetene og mindre administrasjon. Finansieringsmodellen innføres fra 1. januar 2017. Modellen vil bli evaluert og eventuelt justert etter et fullt driftsår.

Gjennomførte brukerundersøkelser

Stavanger kommune gjennomførte fire brukerundersøkelser i tilknytning til hjemmebaserte tjenester i 2016. Resultatene fra undersøkelsene følges opp av den enkelte virksomhet.

Rundt årsskiftet 2015/2016 ble pårørende spurt om sin vurdering av bofellesskapene for mennesker med utviklingshemming. Jevnt over var de pårørende godt fornøyd med tilbudet som gis i bofellesskapene, og utviklingen i pårørendetilfredshet fra 2008 er svært positiv.

For tredje gang ble det gjennomført en brukerundersøkelse ved aktivitetssentrene innen psykisk helse. Også her var brukerne gjennomgående svært fornøyde. Samlet vurdering fikk en skår på 81 av 100 poeng. Det er variasjon i brukertilfredsheten mellom aktivitetssentrene.

På senhøsten svarte beboerne i bofelleskap innen psykisk helse på spørsmål om blant annet trivsel, aktiviteter og opplevelsen av å få hjelp etter behov. Beboerne gir gode tilbakemeldinger, og skårene på indikatornivå ligger rundt 80 poeng eller høyere.

I november/desember 2016 ble brukere som mottar hjemmesykepleie bedt om å vurdere blant annet innhold og kvalitet på tjenesten, pålitelighet og hvordan de ansatte utførte jobben. Foreløpige resultater tyder på gode tilbakemeldinger fra brukerne.

Brukerundersøkelsene omtales også i [kap 9.1](http://arsrapport2016.stavanger.kommune.no/9-planer-bruikerundersokelser-og-statistikk/9-1-bruikerundersokelser/). (<http://arsrapport2016.stavanger.kommune.no/9-planer-bruikerundersokelser-og-statistikk/9-1-bruikerundersokelser/>)

OBS-teamet som ny virksomhet

OBS-teamet (oppsøkende behandlingsteam) ble en egen bydekkende virksomhet fra 1. juni 2016. OBS-teamet er et ambulansetjenesteteam som skal gi hjelp til personer med alvorlige psykiske lidelser og sammensatte tilleggsproblemer. Teamet lå tidligere til Hillevåg hjemmebaserte tjenester. Teamet hadde fram til juni 2016 en to-ledermodell med en statlig leder fra spesialisthelsetjenesten og en kommunal leder, men med omorganiseringen til en bydekkende virksomhet gikk teamet over til en en-ledermodell. Det innebærer at en kommunalt tilsatt leder er delegert myndighet til å lede både kommunalt og statlig ansatte og rapporterer i begge styringslinjer. Formålet med ny organisering er å sørge for enhetlig ledelse og bedre forankring og kjennskap til teamet i kommunen. Virksomheten er fullt ut statlig finansiert og hadde ved årets slutt et mindreforbruk på kr 0,3 mill. som overføres til 2017

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et merforbruk på kr 3,8 mill. av en samlet budsjetttramme (inkl. ABI-inntekter) på kr 788,3 mill. Dette utgjør en forbruksprosent på 100,5. Virksomhetene isolert, har et samlet merforbruk på kr 8,0 mill., noe som utgjør 101 % av vedtatt budsjetttramme. Forskjellen i merforbruk mellom virksomhetsområdet samlet og virksomhetene isolert, skyldes forskjøvet oppstart av prosjektet Virtuell avdeling, som dermed gav kostnadsbesparende effekt på virksomhetsområdet.

Av virksomhetenes resultat på kr 8,0 mill., kan merforbruket knyttes til den tradisjonelle hjemmesykepleien med kr 11,6 mill. Samtidig gikk bofelleskapene for personer med psykisk utviklingshemming (PUH), psykisk syke/ROP-lidelse og bofelleskap for eldre med et mindreforbruk på til sammen kr 3,5 mill. Øvrige tjenester, med unntak av Stavanger hjemmehjelp som blir beskrevet i eget avsnitt, overholdt sine rammer i 2016. Virksomhetenes resultat vil omtales i det følgende:

Hjemmesykepleien har gjennom hele året jobbet systematisk med å tilpasse seg nivået på bestillingene fra Helse- og sosialkontorene (HSK), men resultatet viser om lag kr 11,6 mill. i merforbruk. Som tidligere omtalt i 1. og 2. tertial, har antall vedtakstimer blitt redusert gjennom hele 2016 og inntektsgrunnlaget til hjemmebaserte tjenester er dermed kraftig redusert. Kombinert med den ordinære dynamikken i form av tilgang og frafall av brukere gjennom året, som også er styrende for inntektsnivået, har det vært utfordrende å dimensjonere riktig nivå på bemanningen til enhver tid. Endring av turnuser tar naturligvis tid og dermed oppnås ikke økonomiske effekter samtidig som bortfallet av inntekter – som skjer umiddelbart. Dette illustreres ved at regnskapet for mottatte ABI-inntekter i 2016 er redusert med kr 12,0 mill. sammenlignet med 2015. Likevel er det gjort et betydelig omstillingsarbeid innenfor tjenesten – i tråd med reduksjonen i bestillingene. Netto lønnsutgifter fra 2015 til 2016, er redusert med kr 6,2

mill. noe som viser at det er gjort et betydelig omstillings- og effektiviseringsarbeid innenfor hjemmesykepleien

Bofellesskapene har samlet sett et mindreforbruk på kr 3,5 mill. Dette utgjør en forbruksprosent på 99,1 av en samlet budsjettramme på kr 386,9 mill. Dette resultatet er noe bedre enn forventet ved rapportering per 2. tertial, hvor det ble meldt om økonomisk balanse ved årets slutt. Det er særlig innenfor bofellesskap til personer med utviklingshemming (PUH) at mindreforbruket er størst. Omstillingsarbeidet med lavere økonomiske rammer, parallelt med en omlegging av finansieringsordningen (fra aktivitetsbaserte inntekter til rammefinansiering), ble startet i 2015, og tiltakene har fortsatt med full effekt inn i 2016. Innenfor bofellesskap for psykisk syke/ROP-lidelser, viser regnskapet et merforbruk, noe som kan knyttes til økte behov og utfordringer hos enkeltbrukere.

For bofellesskap eldre, bydekkende tjenester (eks. brukerstyrt personlig assistent, Nattpatruljen, hverdagsrehabilitering etc.) og miljøtjeneste viser regnskapet samlet sett balanse i 2016. Av virksomhetenes samlede merforbruk på kr 8,0 mill., utgjør overført merforbruk fra 2015 kr 5,75 mill. Dette utgjør om lag 70 % av merforbruket. Driftsmessig er dermed virksomhetenes merforbruk i 2016 nede i kr 2,3 mill., eller om lag 0,3 % overskridelse av vedtatt budsjettramme.

5.5.5 Stavanger hjemmehjelp

Ny anbudskonkurranse om praktisk bistand

Stavanger kommune lyste ut ny anbudskonkurranse om levering av praktisk bistand – hjemmehjelp høsten 2016, og inngikk avtale med to eksterne leverandører. Fra og med 1. november har brukerne kunnet velge mellom to eksterne leverandører, i tillegg til Stavanger hjemmehjelp som er den kommunale hjemmehjelpsleverandøren. I desember 2016 var andelen brukere som hadde valgt kommunal leverandør 83 prosent, mens andelen knyttet til de eksterne leverandørene var 17 prosent.

Endringer i brukerbehov og i brukergruppen

Nedgangen i antall brukere med vedtak på hjemmehjelp fortsatte i 2016. Stavanger hjemmehjelp hadde i løpet av året en reduksjon på 7 prosent. Det har derfor vært nødvendig å tilpasse driften til de reduserte bestillingene.

Samtidig som antallet hjemmehjelpsbrukere sank, økte antallet brukere med behov for omfattende tjenester, brukere med demens og brukere med rus- og psykiske problemer. Økt kunnskap innen temaene rus, psykiatri, demens og brannforebygging har vært viktige mål i opplæringen av de ansatte i 2016.

Hverdagsmestring inn i hjemmehjelpstjenesten

Arbeidet med å støtte brukerne i å være aktive deltakere i eget liv fortsatte i 2016. Det ble lagt stor vekt på holdningsskapende arbeid og bevisstgjøring av de ansatte i å implementere hverdagsmestring i arbeidet. Samarbeidet med hjemmesykepleien i oppfølgingen av brukerne har blitt styrket, og det å motivere brukerne til å ta del i de aktivitetene de klarer selv sammen med hjemmehjelperne, har vært viktig.

Høyt aktivitetsnivå ved Tante Emmas Hus og Bergeland bydelssenter

Det har i 2016 vært et høyt og økende aktivitetsnivå ved Tante Emmas Hus og Bergeland bydelssenter, både når det gjelder besøk og utleie av lokalene. Antall besøk ved Bergeland bydelssenter økte med 1 850 besøk.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et merforbruk på kr 0,75 mill. av en samlet budsjetttramme (inkludert ABI-inntekter) på kr 16,8 mill. Dette utgjør en forbruksprosent på 104,5.

Kombinasjonen med tidvis høyt sykefravær og reduserte ABI-inntekter som følge av reduksjon i antall oppdrag medførte økonomisk ubalanse. Virksomheten gjorde på senhøsten et omstillingstiltak i administrasjonen som vil gi full økonomisk effekt i 2017, og – alt annet likt – bidra til økonomisk balanse i 2017.

5.5.6 Fysio- og ergoterapitjenesten

Ny praksis for henvisning

Alle henvisninger til fysioterapi og/eller ergoterapi avd. voksen sendes direkte til helse- og sosialkontoret for vurdering. 2016 var det første hele året med denne praksisen for henvisninger, og ordningen fungerer tilfredsstillende. Kriterier for tildeling av fysio- og ergoterapitjenester er utarbeidet for å sikre lik henvisningspraksis.

Tidlig innsats og rehabilitering

Samhandlingsmodellen Felles brukere – Felles innsats ble utvidet til Tasta, Hinna og Madla hjemmesykepleie i 2016. 25 brukere fikk tilbud om rehabilitering utenfor institusjon i løpet av året. Tilbakemeldingene er at dette er en god metode for å få til mer helhetlige tilbud til felles brukere. Brukergruppen har i hovedsak vært brukere med store sammensatte behov.

Helsefremmende og sykdomsforebyggende

Stavanger kommune fikk i 2016 midler fra Norges forskningsråd til å ansette en offentlig PhD-stipendiat tilknyttet prosjektet Aktiv skole. Stipendiaten startet opp i august 2016. I tillegg til å videreføre Aktiv skole på skoler som allerede deltar, har prosjektet i 2016 blitt startet opp på en rekke nye skoler: Eiganes, Gausel, Hundvåg, Teinå og Tastaveden. Tastaveden skole som første ungdomsskole i prosjektet har over mange år innarbeidet gode rutiner for daglig fysisk aktivitet, og har nå også prøvd ut timer med aktiv læring gjennom deltakelse i prosjektet.

Treningsgrupper for seniorer og Aktivt dagsenter

I samarbeid med frivillighetskoordinator har fysio- og ergoterapitjenesten kurset frivillige instruktører til treningsgrupper for eldre ut fra modellen *Sterk og stødig*. I 2016 ble det startet opp en ny *Sterk og stødig*-gruppe i Kvernevik. Det ble gjennomført to kursdager for ansatte ved dagsentrene for eldre i kommunen. Innholdet i kursdagene var undervisning om viktigheten av hverdagsaktivitet og trening i løpet av dagen, praktiske øvelser for trening i grupper, informasjon fra helse- og sosialkontorene og Leve HELE LIVET-prosjektet samt deling av tidligere prosjekter på dagsenter.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et mindreforbruk på kr 0,6 mill. av en budsjettramme på kr 60,3 mill. Dette utgjør en forbruksprosent på 99,4. Mindreforbruket skyldes udisponerte midler som ble overført fra 2015.

5.5.7 Tekniske hjemmetjenester

Overgang til digital trygghetsalarmløsning

Tekniske hjemmetjenester har i 2016 vært med i anskaffelse av digitale trygghetsalarmer og ny mottaksløsning for disse. Prosjektet har vært et interkommunalt samarbeidsprosjekt hvor Sandnes og Stavanger kommune har drevet prosessen på vegne av 11 kommuner på Nord-Jæren. Stavanger kommune vil eie løsningen, mens andre kommuner vil kunne leie seg inn og ha stordriftsfordeler på innkjøp og drift.

Velferdsteknologi

Det siste året har velferdsteknologi og hvordan ulike løsninger kan gi gevinster innen egen kommune blitt viet stor oppmerksomhet. Flere løsninger er vurdert i løpet av året, blant annet kameratilsyn og epilepsimatte.

Endret arbeidsfordeling med Nav Hjelpemiddelsentralen

Midtveis i 2016 ble det gjort endringer i samarbeidsrutinene mellom de statlige hjelpemiddelsentralene og de kommunale hjelpemiddelinstansene. Alle reparasjoner skal nå utføres av kommunene, med mindre det bare er leverandør eller personer med spesialkompetanse som kan utføre reparasjonen. Ved alle henvendelser om reparasjoner må Tekniske hjemmetjenester uansett avklare om reparasjonen kan utføres av virksomheten eller overføres til andre. Denne endringen har ført til en markant oppgang i ressurskrevende reparasjonsoppdrag for Tekniske hjemmetjenester. Justeringen i grensesnitt mellom NAV Hjelpemiddelsentralen og Tekniske hjemmetjenester har ikke utløst kompensasjon fra staten.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et mindreforbruk på kr 0,13 mill. av en budsjettramme på kr 1,3 mill. Dette utgjør en forbruksprosent på 90,04. Mindreforbruket skyldes merinntekter på egenbetalingen på trygghetsalarmene i år.

5.5.8 Rehabiliteringsseksjonen

Handlingsplan for forebygging av overdoser og overdosedødsfall

Handlingsplan for forebygging av overdoser og overdosedødsfall ble vedtatt politisk høsten 2016.

Satsingsområder

Det er valgt ut tre satsingsområder som skal prioriteres i handlingsplanen:

- Forebyggende arbeid
- Samhandling og overganger
- Oppfølging etter overdoser

Tiltakene i handlingsplanen skal bidra til å øke oppmerksomheten på allerede eksisterende overdoseforebyggende tiltak, styrke samarbeidet mellom de ulike instansene og iverksette nye tiltak der det er behov. Noen av tiltakene under forebyggende arbeid som er blitt implementert i 2016 er; varsling ved høy overdosefare, opplæring og oppfriskning av metoden Motiverende Samtaler (MI) og informasjon om alternative inntaksmåter.

Tall fra politiet på overdosedødsfall for 2016 viser syv dødsfall, mot fem i 2014 og elleve i 2015. Tallene kan bli justert når statistikk fra Dødsårsaksregisteret foreligger sent på året. Det er for tidlig å si om noe trender eller tilfeldigheter. Alle kjente overdosedødsfall meldes til direktørens kvalitetsutvalg, med sikte på gjennomgang, læring og forbedring av tjenestetilbudet til personer som er i risiko for overdose.

Nytt helseteam ved Stasjonen

Stasjonen er et lavterskel helse- og omsorgstilbud for personer med alkohol eller annen rusmiddelavhengighet. Stasjonen har tre ulike tilbud: en dagligstue der det er enkel matsservering, aktiviteter og samvær, et helsetilbud der det blant annet deles ut rent brukerutstyr som røykefolie og sprøyter, sårbehandling og mulighet for legekonsultasjon, samt et helseteam. Helseteamet er et ambulereende og oppsøkende skadereuserende helseteam.

Teamet ble etablert i 2016 i sammenheng med arbeidet med handlingsplanen for forebygging av overdoser og overdosedødsfall. Helseteamet gir akutt helsehjelp der brukerne oppholder seg, og oppsøker brukere som er i risiko for overdoseproblematikk.

Oppfølging av LAR-brukere

I 2016 er det gjennomført et arbeid for å vurdere og fremme forslag til omstilling av LAR koordinator-tjenesten ved Rehabiliteringsseksjonen. Arbeidet resulterte i at LAR-koordinatortjenesten i løpet av 2017 flyttes til helse- og sosialkontorene.

Boliger og bomiljøtiltak

Miljøtjenesten ved Rehabiliteringsseksjonen gir oppfølging til ca. 200 personer i kommunale boliger. Mange av beboerne i målgruppen har erfaring med å bo i egen leilighet, men har av ulike årsaker hatt problemer med å mestre en selvstendig bosituasjon. Enkelte beboere kan tidvis utvise svært normbrytende og krevende atferd. Dette har medført utfordringer i enkelte nabolag.

Rehabiliteringsseksjonen har også en egen boligavdeling med ulike boligtilbud med bemanning. Etterspørselen etter disse boligene har vært noe lavere i 2016 enn foregående år.

Høsten 2015 startet et ettårig prosjekt knyttet til Storhaug bydel. Målet med prosjektet var at konflikter skulle dempes og at bomiljøet for beboerne og nærmiljøet skulle bli bedre. Ved å opprette en personalbase på Midjord har Stavanger kommune redusert antall hendelser i nabolaget når det gjelder bråk/uro og uønskede hendelser som har forringet bomiljøet i området. Med økt tilstedeværelse har

kommunen oppnådd målsettingen om å forbedre bomiljøet for beboerne i kommunale boliger, og i området rundt. Arbeidet på Midjord var et ettårig prosjekt og ble avsluttet i 2016. Det jobbes videre for å reetablere tilbudet, men da i en annen form.

Prosjekt Miljøterapeut rus

Prosjekt *Miljøterapeut rus* har gitt oppfølging i bolig til personer som har et rusmiddelproblem og som bor i private boliger eller ordinære kommunale boliger. Prosjektet ble evaluert i 2016. Evalueringen viser at av de 72 brukerne som har vært i prosjektet siden det ble flyttet til Rehabiliteringsseksjonen i oktober 2014, er 53 prosent nå avsluttet. Av dem har 18 prosent startet i arbeid/dagtilbud og har ikke lenger behov for tjenesten, 21 prosent har flyttet, 18 prosent har startet opp behandling og 11 prosent er overført til andre kommunale tjenester. Fra 2017 legges deler av dette prosjektet inn i driften ved Rehabiliteringsseksjonen.

Løa

Løa er et lavterskel sysselsettingstiltak i regi av Rehabiliteringsseksjonen for mennesker som er i aktiv rus. I løpet av 2016 ble det vurdert om den organisatoriske tilknytningen av dette tilbudet skulle endres, men det ble besluttet å fortsette tiltaket slik det har vært. Det ble også avklart at tiltaket skal være et sysselsettingstiltak og ikke et arbeidstreningstiltak. Helse- og sosialkontorene finner aktuelle kandidater som vurderes av arbeidsleder ved Løa med tanke på rusmestring og sosial fungering.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et merforbruk på kr 2 mill. av en budsjettramme på kr 45,1 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 104,4 %. Merforbruket har utviklet seg over tid, og forklares med økte utgifter til lønn, samtidig som inntektene fra egenbetalinger er redusert. Virksomheten startet arbeidet med tilpassing til økonomisk ramme høsten 2016, og er godt i gang med tiltak for å redusere merforbruket.

5.5.9 Dagsenter og avlastning

Endringer i botilbud

I desember 2015 stod nye Austbø bofellesskap ferdig, og i januar 2016 ble bofellesskapet formelt åpnet. Dette bofellesskapet er bygget med tanke på personer med diagnoser innen autismespekteret og for personer med gjennomgripende utviklingsforstyrrelser. Austbø bofellesskap har åtte plasser, og i løpet av 2016 har seks av brukerne flyttet inn.

Avlastningstjenestene

Avlastningstjenestene har hatt en kapasitet på 9 000 døgn per år og i tillegg 4 kriseplasser. Fra 1. august ble kapasiteten redusert til 7 560 døgn. Behovet for avlastningstjenester til utviklingshemmede er redusert etter at nye bofellesskap er bygd og fritt brukervalg på avlastningstjenester er innført.

Tasta avlastningsbolig som hadde fire plasser samt en kriseplass, ble lagt ned 1. august. Brukerne fikk velge mellom fortsatt kommunal avlastning i andre boliger hos Dagsenter og avlastning eller å bytte til privat leverandør. Samtlige 19 familier valgte kommunal leverandør. Kriseplassen fra Tasta avlastningsbolig ble flyttet til Kalhammaren avlastningsbolig som nå har to kriseplasser.

Høyebakken midlertidige avlastningsbolig ble lagt ned fra 1. mars, og alle brukerne fikk plass i bofellesskap.

Ved utgangen av 2016 hadde om lag 100 familier vedtak om avlastning i bolig. I tillegg var tre av kriseplassene i bruk. Brukerne er i alderen 3 til 67 år. Ventelister og ledige døgn varierer betydelig fra måned til måned, og per 31. desember 2016 hadde døgnavlastning 453 ledige døgn.

Fra februar 2016 ble tjenesten foresattstyrt personlig assistent (FPA) overført til Hundvåg og Storhaug hjemmebaserte tjenester og innlemmet i ordningen med brukerstyrt personlig assistanse (BPA).

Tjenesten Avlastningsturer for fysisk funksjonshemmede (AVF) har gjennomført 3 helgeturer og 1 sommerferietur i løpet av 2016.

Dagtilbud

Ved utgangen av 2016 var det 87 brukere av dagtilbud, og 6 personer stod på venteliste. Brukere som bor hjemme hos foreldre har tilbud fem dager i uken, og brukere i bofellesskap har tilbud om tre eller fire dager i uken.

24 brukere hadde tilbud om skolefritidsavlastning (SFA) ved utgangen av 2016. Dette er en dobling siden 2012.

Kompetanseheving

Veiledningsteamet har som oppdrag å veilede ansatte som arbeider med brukere med utviklingshemming og utfordrende atferd. Teamet har i 2016 blitt brukt til å holde noen av kursene som inngår i 4-årig rullerende kompetanseplan for ansatte som arbeider med utviklingshemmede og ansatte som arbeider med brukere som motsetter seg hjelp. I tillegg har teamet drevet to nettverk for ansatte.

Veiledningsteamet har til sammen tre årsverk der to er forbeholdt veiledning i Dagsenter og avlastning, og ett årsverk er bydekkende. I 2016 ble ressursene til direkte veiledning fordelt med 40 prosent til bydekkende veiledning og 60 prosent i Dagsenter og avlastning.

I 2016 hadde Veiledningsteamet 24 brukersaker som gjaldt andre kommunale virksomheter og 34 brukersaker i egen virksomhet der de ga praktisk veiledning ute i avdelingene. I flere av brukersakene er det gitt «skreddersydde» kurs/fagtema for ansatte i den enkelte avdeling.

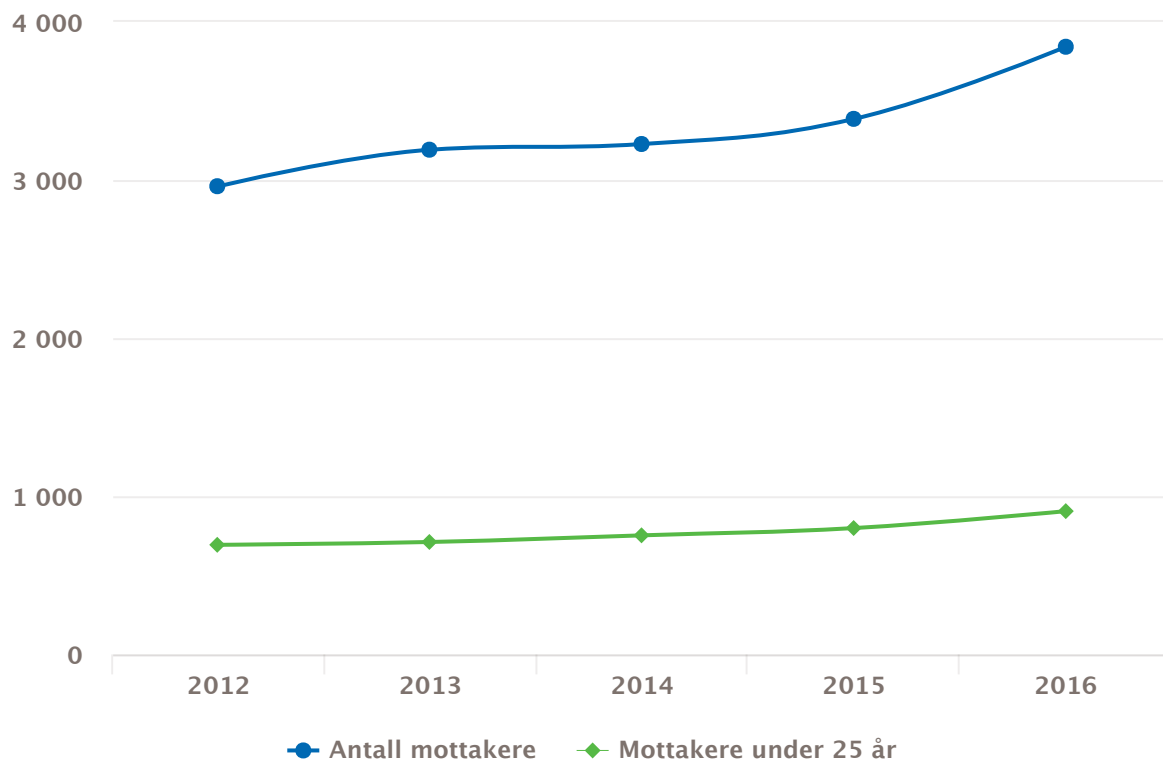
Økonomi

Resultatet viser et mindreforbruk på kr 5,5 mill. av en budsjetttramme på kr 202,3 mill., inkludert aktivitetsbaserte inntekter. Dette utgjør en forbruksprosent på 97,3. Mindreforbruket kan direkte relateres til udisponerte midler til Austbø bofellesskap som følge av endringer i innflyttingsplanene. I tillegg viser regnskapet lavere utgifter på drift av avlastningsboligene sammenlignet med 2015 samtidig som belegget har gått opp og derav økte ABI-inntekter.

5.5.10 Nav – kontorene

Utgifter til økonomisk sosialhjelp

I 2016 mottok drøyt 3 800 personer økonomisk sosialhjelp. Brutto utbetaling av økonomisk sosialhjelp økte med 17 prosent, mens antallet mottakere steg med 13 prosent sammenlignet med 2015. Tallet på langtidsmottakere har gått opp med 14 prosent. Oppgangen var forventet som en følge av den økte arbeidsledigheten i regionen. At dagpengeperioden utløper for mange av de langtidsledige har også bidratt til utviklingen. Arbeidsledigheten i Stavanger har økt med 14 prosent sammenlignet med utgangen av 2015, og ved utgangen av året var den totale ledigheten på 6,1 prosent.

Figur 5.3 Antall mottakere av økonomisk sosialhjelp 2012-2016

Helseavklaring for langtidsmottakere

Nav-kontorene har i 2016 i et tett samarbeid med bruker og helsetjenesten arbeidet målrettet med helseavklaring av langtidsmottakere med sosialhjelp som hovedinntekt. Vel 90 brukere har fått avklart sine rettigheter etter folketrygdloven. Av disse har 15 prosent fått innvilget uføretrygd, 36 prosent er innvilget arbeidsavklaringspenger og 12 prosent er innvilget kvalifiseringsprogram. De resterende har søknad om en folketrygdytelse under behandling, eller er avklart til ikke å ha rettigheter innenfor folketrygden.

Aktivitetsplikt

I forbindelse med bystyrets budsjettbehandling for 2016 ble det besluttet å innføre aktivitetsplikt for nye sosialhjelpsmottakere under 30 år. For målgruppen stilles det nå vilkår om å møte på Jobbverksted eller andre relevante tiltak for å motta sosialhjelp. Nav-kontorene ble i løpet av året styrket med fire nye punktinnsettstillinger som følger målgruppen tett opp i samarbeid med Arbeidstrengningsseksjonen.

Antallet unge sosialhjelpsmottakere har likevel gått opp, noe som har sammenheng med stor økning i ungdomsledigheten. Nye mottakere under 25 år har økt med om lag 16 prosent, mens langtidsmottakere under 25 år ligger i underkant av 12 prosent sammenlignet med 2015.

Barn og unge

Alle Nav-kontorene har nå en barneansvarlig, finansiert via statlige fattigdomsmidler, med et særskilt ansvar for å styrke og ivareta barns levekår i samsvar med intensjonen i lov om sosiale tjenester. Barneansvarlig bidrar i arbeidet med å utvikle rammeverk, lokale rutiner og verktøy for å sikre ivaretagelse av barn i Nav-kontoret.

I 2016 hadde vel 900 av om lag 3 800 sosialhjelpsmottakere i Stavanger forsørgeransvar for barn, noe som er en oppgang på 21 prosent sammenlignet med året før. Antallet langtidsmottakere med forsørgeransvar for barn har økt med om lag 26 prosent siste året, noe som innebærer at det vokser opp barn i 370 familier som over tid har en svært lav inntekt. Bruken av aktivitetstilskudd til dekning av fritidsaktiviteter har økt, og det er betalt ut bortimot kr 1 mill. til vel 200 barnefamilier.

Eg vil lære!

To av Nav-kontorene deltar i modellforsøket *Eg vil Lære!* hvor målsettingen er at barn som lever i familier med lav inntekt skal oppnå resultater i skolen i tråd med sitt evnenivå. Foreldre og barn får tilbud om systematisk tverrfaglig oppfølging i hjem, fritid og skole for tidligst mulig å kunne iverksette beskyttende og kompensierende tiltak. Så langt vurderer prosjektledelsen at både barna og foresatte har god nytte av innsatsen. Prosjektperioden løper ut 2018.

Kvalifiseringsprogrammet

Ved utgangen av 2016 var det til sammen 250 deltakere i kvalifiseringsprogrammet i Stavanger. Det ble betalt ut kr 39,6 mill. kvalifiseringsstønad (inkludert barnetillegg) i løpet av året, til 375 deltakere. Dette er det høyeste antallet deltakere på ett år siden kvalifiseringsprogrammet ble innført i 2008. I løpet av 2016 ble nær 120 deltakere planmessig avsluttet i programmet. Av disse gikk rundt 40 personer videre til arbeid eller ordinært arbeid med lønnstilskudd. Dersom arbeidsmarkedstiltak, skolegang og arbeidsavklaringspenger inkluderes, er i overkant av 50 prosent gått videre i aktive tiltak. For 2016 er dette svært gode resultater med tanke på brukergruppen og et strammere arbeidsmarked i regionen.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et merforbruk på kr 39,5 mill. av en budsjetttramme på kr 247,3 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 116. Utgifter til økonomisk sosialhjelp har isolert sett et merforbruk på kr 34,3 mill. som skyldes økning i antall mottakere. Lønnsutgiftene i kvalifiseringsprogrammet viser et merforbruk på kr 4,2 mill. som følge av et systematisk arbeid med å øke antallet deltakere inn i programmet. Utover disse størrelsene er det kr 1 mill. i merforbruk på drift av kontorene, som kan relateres til økning i aktivitetsnivå gjennom hele 2016.

5.5.11 Arbeidstreningsseksjonen

Individuell tilpasning av tiltakene

Arbeidstreningsseksjonen har i 2016 gitt tilbud om arbeidstrening i gruppe til om lag 80 personer, fordelt på fem gruppetilbud. I tillegg har i overkant av 70 personer mottatt oppfølging fra Arbeidstreningsseksjonen mens de har vært utplassert i tiltaksplasser i kommunale eller private virksomheter. Det er til sammen gitt tilbud til i overkant av 410 personer, inkludert tiltakene *START*, *Jobbverksted 1* og *Jobbverksted 2*.

Arbeidstreningssesksjonen tilrettelegger for individuelt tilpasset arbeidstrening i tråd med den enkeltes aktivitetsplan, i kombinasjon med andre tiltak som norskundervisning, trening og behandling. Kapasitetsutnyttelsen har vært god i alle arbeidsgruppene. Det gis mulighet for deltids plasser og fleksible løsninger ut ifra den enkeltes behov. Norskundervisningen som tilbys er arbeidsrettet og nivå delt, og foregår både som klasseromsundervisning og ute på den enkeltes arbeidssted.

Etablering av Jobbverksted 2

Ved utgangen av april 2016 ble Arbeidstreningssesksjonen styrket med én stilling i tråd med bystyrets budsjettvedtak om å innføre aktivitetsplikt for unge nye sosialhjelpsmottakere. Tiltaket *Jobbverksted* ble utvidet med et nytt tilbud, *Jobbverksted 2* som har nye sosialhjelpssøkere 25-30 år som målgruppe. Nye, unge sosialhjelpsmottakere som ikke omfattes av unntaket for aktivitetsplikt, henvises til å møte på jobbverksted dagen etter at de har søkt om sosialhjelp. Plassene i jobbverksted-tiltakene benyttes fleksibelt, og kurslengden utvides for de av deltakerne som ikke er tilstrekkelig avklart eller har nådd målsetting om jobb etter første kursperiode på fire uker.

Antall unge som er henvist til jobbverkstedene har økt betraktelig i 2016. Av nær 270 påmeldte deltakere deltok i underkant av 200 på kurs.

Samarbeid med Nav-kontorene

Det er tilrettelagt for et tett samarbeid mellom Nav-kontorene og Arbeidstreningssesksjonen. Punktinnsatsmedarbeiderne ved Nav-kontorene er til stede en dag i uken i jobbverkstedene og følger deltakerne tett opp for å sikre at de kommer ut i arbeid, opplæring, annen aktivitet eller videre i tiltak der det er aktuelt. Samarbeidsavtalen, inkludert hvilke samhandlingspunkter som må sikres, ble evaluert i 2016, og samarbeidet fungerer godt.

Bedre kapasitetsutnyttelse av START

START, som er et oppstarts- og avklaringstiltak, benyttes for brukere i oppstarten av et kvalifiseringsprogram, og som avklaringstiltak for sosialhjelpsmottakere. I underkant av 70 personer har fått dette tilbudet i 2016. Tiltaket benyttes fleksibelt ut fra hva som er bestillingen fra Nav-kontoret, og benyttes også som et aktivitetstiltak i påvente av annen tiltaks plass eller i kombinasjon med andre aktiviteter.

Praksis plasser for funksjonshemmede

Arbeidstreningssesksjonens 42 praksis plasser for funksjonshemmede er brukt av 60 personer dette året. 13 av plassene utløser statlig refusjon og bidrar til at virksomheten kan finansiere oppfølgingen av personer i praksis plassordningen.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et mindreforbruk på kr 1 mill. av en budsjetttramme på kr 12,3 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 91,2. Mindreforbrukets størrelse skyldes i hovedsak økte inntekter fra NAV i 2016.

5.5.12 Flyktningsesksjonen

Bosetting av flyktninger

Sommeren 2015 vedtok bystyret at Stavanger kommune skulle bosette 250 syriske kvoteflyktninger i 2015 og 2016. Stavanger kommune inngikk en avtale med IMDi om å bosette 370 flyktninger i 2016, herav 80 enslige mindreårige flyktninger.

Resultatet for 2016 ble 355 bosatte personer, derav 61 enslige mindreårige. 159 av de som ble bosatt var syriske kvoteflyktninger som kom direkte til kommunen fra flyktningleirer i utlandet.

Flyktningseksjonen har i 2016 arbeidet for å håndtere den store aktivitetsøkningen; bosettingstallet er nesten tredoblet sammenlignet med årene før. Arbeidet bestod i ansettelsesprosesser for å øke antall ansatte fra 13,7 til 19,5 årsverk, opplæring av nyansatte samt å leie ekstra kontorlokaler.

Flertallet av flyktningene ble bosatt i kommunale boliger. Flyktningseksjonen tildelte i alt 70 kommunale boliger til nyankomne flyktninger i 2016. Av disse var det 13 enslige mindreårige som flyttet i egen bolig fra barnevernsinstitusjonen for enslige mindreårige EMbo (etter fylte 18 år). Det var 42 flyktninger som selv skaffet privat bolig i Stavanger.

I 2016 begynte kommunen også å ta i bruk det private boligmarkedet i bosettingsarbeidet. Foreløpig har dette skjedd i to tilfeller. I tillegg har noen flyktninger flyttet inn hos partnere som bor i privat leiebolig.

Introduksjonsprogram og samarbeid med NAV

Introduksjonsprogrammet for flyktninger drives i tett samarbeid mellom Johannes læringscenter, NAV og Flyktningseksjonen. Flyktningseksjonen er ansvarlig for forvaltning, programveiledning og deler av innholdet. Det var 84 personer som avsluttet programmet i 2016 og vv disse gikk 34 prosent videre til arbeid eller utdanning, med en fordeling på henholdsvis 17 prosent til arbeid og 17 prosent til utdanning. Dette er en nedgang fra 40 prosent i 2015, og det er antallet personer som gikk direkte i utdanning som er redusert. I tillegg gikk 20 prosent fra introduksjonsprogrammet videre til grunnskoleopplæring.

En prioritert oppgave i 2016 var å styrke samarbeidet mellom NAV og Flyktningseksjonen omkring deltakere i introduksjonsprogrammet. Samarbeidsavtalen mellom Flyktningseksjonen og Nav ble evaluert og revidert i løpet av året, og ny avtale ble signert.

Psykisk helse

Arbeidet med psykisk helsehjelp til flyktninger har vært prioritert også i 2016. Flyktningseksjonen har etablert godt samarbeid med spesialisthelsetjenesten i enkeltsaker, og konsulterer psykiatrisk ekspertise for egen oppfølging av enkeltpersoner ved behov. På slutten av året ble en psykolog i 100 prosent stilling ansatt. Psykologen skal arbeide med enslige mindreårige, familier og enslige flyktninger ved å formidle mestringsverktøy og lede selvhjelpsgrupper. Psykologen skal også undervise og veilede personalet, drive individuell korttidsterapi ved behov og vurdere henvisninger til spesialisthelsetjenesten.

I 2016 har Flyktningseksjonen startet opplæring og sertifisering av medarbeidere i International Child Development Program (ICDP). ICDP er et enkelt, helsefremmende og forebyggende program som har som mål å styrke omsorgen og oppveksten for barn og unge. Det retter seg mot omsorgsgivere og skal styrke deres omsorgskompetanse.

Regnskapsresultatet viser et merforbruk på kr 0,3 mill. av en budsjetttramme på kr 21,1 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 101,5. Merforbruket skyldes økning i utgifter til drift som følge av vedtak om økt bosetting.

5.5.13 Krisesenteret

Utvikling i antall brukere av tilbudet

I 2016 hadde Krisesenteret i underkant av 210 kvinnelige beboere, noe som er en økning fra året før på 29 prosent. Det var også en økning i antall barn som bodde på senteret, med 15 prosent. Tallet på mannlige beboere har vært ganske stabilt de siste årene.

Antallet overnattingsdøgn for kvinner økte med 24 prosent, mens det for barn og menn gikk ned med henholdsvis 9 og 69 prosent. Den betydelige nedgangen i overnattingsdøgn for menn skyldes at Krisesenteret hadde noen større enkeltsaker knyttet til antatte ofre for menneskehandel i 2015, mens senteret hadde færre av disse sakene i 2016. Bedre rutiner for å skaffe antatte ofre for menneskehandel bolig har også bidratt til å redusere antallet døgn på Krisesenteret.

Krisesenteret har i tillegg hatt en større økning i antallet besøk fra dagbrukere. En sannsynlig forklaring på at det er flere beboere og dagbrukere, er at tilbudene etter hvert er mer kjent i hjelpeapparatet og blant innbyggerne.

Ny avdeling for menn

Ny avdeling for menn ble ferdigstilt 1. april 2016. Avdelingen er lokalisert utenfor hovedbygget og har kapasitet til å ta i mot inntil ti personer samtidig. Krisesenteret hadde ca. 500 døgn med mannlige beboere i 2016.

Oppfølging av barn og unge

Krisesenteret fikk i 2016 midler fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet for å drive videre en barnegruppe som ble startet i 2015. Ansatte med kompetanse på barn har laget et pedagogisk tilrettelagt opplegg for barna som bor på senteret. Tilbudet gis fire ganger i uken. Gruppen har hovedsakelig arbeidet med fysisk aktivitet og kulturelle tilbud. Noen av barna som har bodd ved senteret har i perioder ikke kunnet delta i ordinær skole på grunn av sikkerhet. Personalet i barnegruppen har gitt disse barna et skoletilbud ut fra hjemskolens planer og aktiviteter.

Oppfølging av tidligere beboere

Som en del av oppfølgingen av tidligere beboere har det annenhver uke vært arrangert Torsdagskafé på senteret. De tidligere beboerne har også fått tilbud om dagsamtaler og om felles aktiviteter utenfor Krisesenteret.

Kompetanseheving

Personalet på Krisesenteret har i 2016 gjennomgått et kompetansehevingsprogram med tema som psykososial støtte, traumebevisst omsorg og samtaler med barn. Det har vært gjennomført kurs, temamøter og e-læring, og programmet ble avsluttet med en test. Vikarer og nyansatte har fått en kortversjon av programmet og har gjennomført testen tidlig i ansettelsesprosessen.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et mindreforbruk på kr 0,2 mill. av en budsjetttramme på kr 12,2 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 98,1. Årsaken til mindreforbruket er tildeling av eksterne midler til drift av barnegruppen, som førte til at kommunale driftsmidler ble frigjort.

5.6 Stavanger legevakt

Stavanger legevakt med underavdelinger har i 2016 hatt en gjennomgang av virksomheten i sin helhet. På bakgrunn av funn ble det igangsatt flere tiltak for å øke kvaliteten i organisering og drift.

Ny akuttmedisinforordning stiller tydeligere krav til kompetanse hos legevaktpersonell, i tillegg til et skjerpet krav om utrykningsplikt ved akutte hendelser. Stavanger legevakt har søkt og fått tilskudd av HDR for å gjennomføre akuttmedisinkurs for ansatte og fastleger i legevakt. Opplæringsplan for gjennomføring av kurs foreligger.

Økonomi

Regnskapsresultatet for 2016 for Stavanger legevakt viser et merforbruk på kr 5,4 mill. av en budsjetttramme på kr 47,2 mill. Dette utgjør en forbruksprosent på 112. Merforbruket knyttet til selve driften av legevakten viser et merforbruk på kr 6 mill. Smittevernavdelingen har et mindreforbruk på kr 0,6 mill. som påvirker det endelige resultatet. De andre underavdelingene viser tilnærmet balanse. Dette er drift av voldtekstmottaket, helsetjenester i fengsel og vaksinasjonskontoret. De to førstnevnte er fullfinansiert av staten. Stavanger legevakt har i 2016 også administrert et tverrfaglig team som har gitt helsetjenester til asylanter.

Driften ved Stavanger legevakt har som beskrevet i tertialrapporteringene gjennom året 2016 vært noe utfordrende. Det ble i tertialrapporteringen per 30.april 2016 vedtatt omdisponering av avsatte midler til drift av legebil og Stavangers tidligere andel av drift av voldtekstmottaket til eksisterende drift. Det har blitt synliggjort et behov for økt bemanning. Det ble bemannet opp fra høsten 2016, men merforbruket skyldes også innleie, forskjøvet arbeidstid, og overtid i mangel av tilstrekkelig fast ansatt arbeidskraft.